



Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

**Návrh preventivního programu syndromu CAN pro
Dětský domov Dolní Čermná
bakalářský projekt**

Autor: Dominika Kinclová

Vedoucí práce: Mgr. Marcela Fojtíková Roubalová, Ph.D.

Olomouc 2016



Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

**Návrh preventivního programu syndromu CAN pro
Dětský domov Dolní Čermná
bakalářský projekt**

Autor: Dominika Kinclová

Vedoucí práce: Mgr. Marcela Fojtíková Roubalová, Ph.D.

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářský projekt vypracovala samostatně a použila jen uvedené pramenů a zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu literatury.

V Olomouci dne 1. dubna 2016

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí práce Mgr. Marcele Fojtíkové Roubalové, Ph.D., především za její cenné rady, trpělivost a odborné vedení při zpracovávání mého bakalářského projektu. Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům dětského domova Dolní Čermná a respondentům, kteří se podíleli na dotazníkovém šetření a přispěli tak ke zpracování návrhu preventivního programu.

Obsah

Obsah	5
ÚVOD.....	7
1. Prevence - vymezení základních pojmů a jejich rozdělení	8
1.1 Primární prevence a její cíle	9
1.2 Cílové skupiny primární prevence	9
1.2.1 Specifické skupiny dětí a mládeže.....	10
1.2.2 Osoby projevující se rysy rizikového chování.....	10
2. Syndrom CAN – vymezení pojmu.....	12
2.1 Vývoj pojmu syndromu CAN	12
2.2 Postavení dítěte v historickém kontextu	13
2.3 Prevence syndromu CAN.....	15
2.3.1 Rizikové skupiny	19
2.4 Formy syndromu CAN	20
2.4.1 Tělesné týrání (fyzické týrání)	20
2.4.2 Psychické týrání.....	20
2.4.3 Zanedbávání	21
2.4.4 Sexuální zneužívání	22
2.4.5 Zvláštní (specifické) formy.....	23
2.5 Zvláštních projevy chování u týraného či zneužívaného dítěte	25
3. Minimální preventivní program	26
3.1 Zpracování a obsah Minimálního preventivního programu.....	27
3.1.1 Dokumenty, které doplňují Minimální preventivní program	27
4. Praktická část.....	28
4.1 Dětský domov – bližší informace	28
4.1.1 Základní údaje	28
4.1.2 Historie zařízení.....	28
4.1.3 Podrobný popis místa.....	29
4.1.4 Charakteristika organizace	29
4.2 Zpracování dotazníků	30
4.2.1 Shrnutí průzkumného šetření	31
4.3 Návrh preventivního programu syndromu CAN	32
4.3.1 Seznámení s preventivním návrhem a jeho cíly.....	32
4.4 Jednotlivé dny intenzivního preventivního programu	35

4.4.1	Pátek.....	36
4.4.2	Sobota	54
4.4.3	Neděle	68
	Závěr.....	73
	Seznam použité literatury	74
	Seznam příloh.....	77

ÚVOD

Syndrom Can je v dnešní době stále aktuálním tématem, ale není to problém jen současné éry. Syndrom Can je starý jako lidstvo samo. Jedná se o problematiku, která je všude kolem nás a bohužel se odehrává často v utajení domova a je těžké jeho odhalení. Problémem je nevšímavost okolí, které následně způsobuje jeho dlouhodobost a tím pádem s tím spojené utrpení dětí.

Problém je viditelný při výchově. Jelikož je výchova nejsložitějším úkolem každého rodiče a o to ještě víc pokud on sám neměl možnost v dětství či dospívání získat ty správné rodičovské vzory výchovy, anebo nějaký návod, jak správně vychovávat dítě a pečovat o něj. Protože pokud rodiče nepředají svým dětem tu pomyslnou předávku ve smyslu správného vzoru výchovy, nedokáží vytvořit správné podmínky pro rozvoj dítěte. Je tak velká pravděpodobnost, že se to nenaučí ani samo dítě a bude dělat stejné chyby jako jeho rodič, jakých se na něj dopouštěl rodič. Bude vše pokračovat nanovo až do budoucích generací a syndrom CAN tak bude stále ničit životy těch nejbezbrannějších, dětí.

Proto je našim cílem práce navrhnout preventivní program pro děti z dětského domova. Program chceme zaměřit na rozvoj dovedností, vlastností a schopností, které by měli napomoci svěřencům domova při vstupu do samostatného života. Bude vytvořen pro věkovou skupinu, která se již v rámci dětského domova připravuje na odchod. Tento návrh chceme vytvořit na základě dotazníkového šetření. Na výsledky, které vyjdou nejslaběji, přímo vypracujeme návrh preventivního programu a to pro konkrétní dětský domov ve kterém budeme provádět i již zmíněné dotazníkové šetření. Neznamená to však, že tento preventivní program nemůže být využit jiným dětským domovem. Stačí si jen uzpůsobit aktivity na podmínky a prostředí daného domova.

Od navrženého programu si slibujeme snadnější vstup do samostatného života pro klienty domova, nalezení vhodného a podporujícího partnera, což by mohli být jedny ze správných kroků směřující k následné minimalizaci možných projevů u této rizikové skupiny ve smyslu syndromu CAN.

1. Prevence - vymezení základních pojmů a jejich rozdělení

Význam slova vychází z latinského slova *praeventus*, což je překládáno jako zákrok předem nebo ochrana¹. Pojmem **prevence** z pedagogického hlediska bývá označován soubor opatření směřující k předcházení a minimalizování jevů spojených s rizikovým chováním a jeho důsledky. Zejména se jedná o předcházení a minimalizaci různých poruch, onemocnění, úrazů atd. a pak také samotných projevů různých typů rizikového chování.²

Prevence se dělí na tři stupně a to primární, sekundární a terciární. Za prevenci může být považován jakýkoli typ výchovné, vzdělávací, zdravotní, sociální či jiné intervence, která se snaží o předcházení výskytu rizikového chování zamezující další pokračování tohoto chování, nebo alespoň zmírňuje již existující formy a projevy chování, a také pomáhá řešit jeho důsledky.³

V psychologickém slovníku Hartla a Hartlové je prevence popisována jako předcházení nežádoucích jevů, úrazů nebo nemocí aj. Ve slovníku je prevence rozdělena podobně jako výše, ale s tím rozdílem, že primární prevence je dále dělena na nespecifickou, ta podporuje obecně žádoucí projevy chování, a specifickou, která je zaměřena již proti konkrétnímu riziku, jako například prvotní kontakt s drogou, a to pomocí besed, peer-programů, různých příruček apod.⁴

Dále je v psychologickém slovníku zmíněna definice sociální prevence, která je popisována jako opatření, které slouží k předcházení sociálnímu selhání.⁵ Kraus sociální prevenci definuje jako předcházení potenciálnímu ohrožení sociálně patologickými jevy, které dnes označujeme jako rizikové chování, a ochranu před nimi. Prevenci rozděluje obdobně jako již zmínění autoři a to na primární, sekundární a terciární. Sociální prevenci ještě rozlišuje za pomoci jiných kritérií, a to podle rozsahu, na prevenci:

- Plošnou (celá společnost),
- skupinovou (zaměřena na určitou skupinu osob),
- individuální (práce již s konkrétním jedincem).

Za podstatné rozdělení prevence považuje již výše zmíněné rozdělení, na specifickou a nespecifickou prevenci, kdy hlavní pole působnosti sociální pedagogiky se odehrává na poli prevence nespecifické. Na úrovni nespecifické a primární prevence hraje velkou roli rodina

¹Srov. SOVÁK, M. *Defektologický slovník*, 1978, str. 301.

²Srov. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, 2009, str. 218.

³Srov. MIOVSKÝ, M., a kol., (TOMÁŠ ČECH – *prevence*). *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*, 2012, str. 107.

⁴Srov. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, 2000, str. 450.

⁵Srov. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, 2000, str. 450.

a škola. Kraus se zmiňuje také o zvláštní formě prevence, tzv. situační, kterou jsou myšleny například kamerové systémy v rizikových prostorách jako banky, ulice před nočními podniky atd.⁶

1.1 Primární prevence a její cíle

Ve Strategii prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013–2018 jsou cíle prevence rozděleny na hlavní, obecné a specifické.

Hlavním cílem je tedy minimalizování vzniku a zároveň snižování rizikového chování u dětí a mládeže a to pomocí efektivního systému, který by měl být komplexní pro všechny vzájemně navazující subjekty.

Obecný cíl by pak měl směřovat k takové výchově, která by vedla k předcházení, minimalizování či oddálení rizikového chování. Dále by měl cíl směřovat jedince ke zdravému životnímu stylu, k rozvoji pozitivního sociálního chování, rozvoji psychosociálních dovedností nebo ke zvládnání zátěžových situací.

A v neposlední řadě specifické cíle, které jsou zaměřeny na fungující systémy koordinace prevence zajištěné jak na horizontální tak i vertikální úrovni, jsou zde definované přesné koordinační mechanismy, dále pak kompetence orgánů atd. Také jsou jasně vymezeny v legislativě. Dalším specifickým cílem je efektivní systém vzdělávání v oblasti primární prevence pro všechny specializované subjekty a jeho finanční zajištění. A také zavedení evaluace z hlediska kvality programu primární prevence.⁷

1.2 Cílové skupiny primární prevence

Děti a mládež – tato skupina je rozdělena do pěti skupin:

- Předškolní věk (3–6 let),
- mladší školní věk (6–12 let),
- starší školní věk (12–15 let),
- mládež (15–18 let),
- mladí dospělí (18–26 let).

⁶ Srov. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, 2008, str. 148–149.

⁷ Srov. *Strategie prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013 – 2018*, str. 6.

1.2.1 Specifické skupiny dětí a mládeže

Jedná se o skupiny dětí a mládeže, u kterých je zvýšené riziko problémů s chováním (např. děti z rodin se závislostí na alkoholu, dlouhodobá nezaměstnanost rodičů, špatná rodinná a sociální situace apod.). Na tuto skupinu se zaměřují programy selektivní primární prevence.

1.2.2 Osoby projevující se rysy rizikového chování

Jedná se o děti, či mládež, které svým chováním projevují určité rysy rizikového chování (např. záškoláci, experimentátoři s drogami apod.) Na tuto skupinu se zaměřují programy indikované primární prevence.

Dalšími cílovými skupinami jsou například rodiče, a to zejména rodina s tzv. rizikovými faktory, jako například nadměrní uživatelé alkoholu nebo jiných drog, dlouhodobá nezaměstnanost. Existuje řada různých typů programů pro rodiče, jejichž cílem je změna rizikového prostředí a vztahů mezi dětmi a rodiči.

Také se nesmí zapomenout na veřejnost, ať už laickou nebo i odbornou, která má nepochybně vliv na vývoj jedince, a proto je aktivní zapojení veřejnosti do prevence důležité, a to především prostřednictvím dostatečné informovanosti veřejnosti.

Nesmí se zapomínat ani na pracovníky v primární prevenci rizikového chování (např. učitelé, vychovatele).⁸

Primární prevence definovaná Světovou zdravotnickou organizací je počínání si tak, aby nedocházelo k určitým neblahým společenským jevům, směřuje tedy k předcházení.

V primární prevenci syndromu CAN a ve všech opatřeních, která jsou podnikána či uplatňována v jeho rámci, se rozlišují zhruba tři vrstvy:

1. Zaměřené působení na širokou veřejnost.
2. Zaměřené působení na rodiče a vychovatele, jakož i na ty, kdo se na rodičovství nebo profesionální vychovatelství připravují.
3. Zaměřené působení na odborné pracovníky a tzv. veřejné činitele – hlavně lékaře, psychology, sociální pracovníky, právníky, soudce, politiky apod.⁹

⁸ Srov. *Strategie prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013 – 2018*, str. 7–8.

Dle Nešpora jsou zásady prevence:

- Získat důvěru dítěte a umět mu naslouchat,
- umět s dítětem informovaně hovořit o dané problematice,
- předcházení nudy (zájmové kroužky),
- pomáhat dítěti přijmout hodnoty, které usnadní odmítání jakýchkoliv patologických jevů (alkohol, drogy),
- vytvoření zdravých rodinných pravidel (pomoc při vytváření),
- pomoci dítěti ubránit se nevhodné společnosti,
- posilování sebevědomí dítěte,
- spolupráce s dalšími dospělými.¹⁰

K prevenci syndromu CAN se vrátíme a blíže si ji uvedeme v kapitole Syndrom CAN. V praktické části práce se budeme zabývat především vrstvou číslo 2. Tedy v našem případě, vychovateli a osobami připravujícími se na rodičovství a partnerství.

⁹ Srov. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z., A KOL. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*, 1995, str. 103.

¹⁰ Srov. NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *Alkohol, drogy a vaše dítě: Jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat, jak je zvládat*, 1994, str. 98.

2. Syndrom CAN – vymezení pojmu

Syndrom CAN (Child Abuse and Neglect) je překládán do českého jazyka jako syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.

Krejčířová syndrom CAN definuje jako poškození fyzického, psychického nebo sociálního stavu a vývoje dítěte vznikající důsledkem jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné pečující osoby, které je ve společnosti hodnoceno jako nepřijatelné.¹¹

Slaný shodně ve své knize uvádí, že syndrom CAN by měl být chápán jako složitý sociální fenomén, který je nepřijatelný.¹²

Jedná se o řadu příčin, projevů a forem zasahujících do všech fází života poškozeného jedince i jeho okolí. Podílí se na nich mnoho faktorů, jež příznačně pojmenováváme syndromem, což je soubor znaků v tomto případě soubor příznaků týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.¹³

Dále Bůžek ve své publikaci definuje syndrom CAN jako nenáhodné, preventabilní, vědomé jednání rodičů, nebo jiných osob, vůči dítěti, jež je společností odmítané, a poškozuje tělesný, psychický i společenský stav i vývoj dítěte, popřípadě může zapříčinit i jeho smrt.¹⁴

Další práce s již poškozeným jedincem je velice náročná a vyžaduje spolupráci spousty disciplín, jedná se tedy o interdisciplinární řešení.¹⁵

Krejčířová také uvádí, že oběťmi týrání, zneužívání nebo zanedbávání, může být kdokoli a v jakémkoliv věku od prenatálního období až po stáří. Ano, existuje i syndrom bitého plodu, kdy se matka záměrně bije do břicha, a to s cílem plod poškodit. U starých lidí dochází především k zneužívání jejich důvěry a obohacování se na nich ať už příbuznými, tak i v některých případech pracovníky institucí.¹⁶

2.1 Vývoj pojmu syndromu CAN

Legislativní a politické kroky, které přispěly k vnímání týrání, zneužívání a zanedbávání dětí:

- Již v roce 1883 v Liverpoolu a roce 1884 v Londýně vzniká Národní společnost prevence proti krutostem na dětech, a to jako dobrovolnická organizace.

V dalších letech bylo středem zájmu především tělesné týrání dítěte

- V roce 1946 John Caffey („infant stress disorder“)

¹¹ Srov. KOLEKTIV AUTORŮ. *Syndrom Can a způsob péče o rodinný systém*, 2007, str. 9.

¹² Srov. SLANÝ, J. *Syndrom CAN: Syndrom týraného dítěte*, 2008, str. 13.

¹³ Srov. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z., A KOL. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*, 1995, str. 7.

¹⁴ Srov. BŮŽEK, A. *Ochrana dítěte před sociálně patologickými jevy, díl první: Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*, 1996, str. 5.

¹⁵ Srov. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z., A KOL. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*, 1995, str. 7.

¹⁶ Srov. KOLEKTIV AUTORŮ. *Syndrom Can a způsob péče o rodinný systém*, 2007, str. 28–29.

- V roce 1953 Silverman: non-accidental injuries (NAI) – zlomeniny žeber, lopatek, hematomy staršího data na kostech, četné fraktury dlouhých kostí vzniklé v souvislosti s krutým zacházením s dítětem.
- 1959; OSN: „Charta práv dítěte“
- 1962 Henry Kempe, USA: Battered Child syndrome (syndrom bitého dítěte)
- 60. – 80. léta 20. století: započala registrace sexuálního zneužívání a psychického týrání dětí
- 80. léta 20. století: vymezeno „zanedbávání“ dítěte (Child Neglect)
- 1990; OSN: Světová deklarace o přežití, ochraně a rozvoji dítěte. V rámci českého zákonodárství zákon č. 104/1991 Sb.¹⁷

2.2 Postavení dítěte v historickém kontextu

První známky této problematiky můžeme najít již ve starých spisech popisujících lidské rituální oběti, které nám jsou známy z „primitivních“ společností. Tento zvyk trval dlouho do starověku například v Sumeru, Kartágu a dalších. Dalším příkladem je městský stát Sparta, kde se vhazovaly děti do stoky nebo shazovaly z Taygetské skály. Důvodem byla nejen regulace populace, ale i usmrcování novorozenců se zjevnými vrozenými vadami, a těch, kteří měli v tehdejších podmínkách mizivé šance na přežití. Později lidské oběti nahradily zvířata nebo sošky. Slaný dále zmiňuje ve své knize i postavení dítěte ve společnosti, kdy děti neměly práva. Například v antickém Římě nebylo novorozené dítě společensky přijato do té doby, dokud otec nedal najevo, že dítě přijímá za své (*patria potestas*). U starých Slovanů se označovalo dítě i bezprávný člověk stejně, a to termínem „otrok“. Slaný uvádí jako klíčový postoj ve vztahu k dětem Ježíšovo působení, jelikož jeho učení pojednává o rovnosti všech před Bohem, tedy i rovnosti dětí, ale až v roce 374 bylo poprvé v římském zákoníku uvedeno, že zabít dítě je vražda.¹⁸

Problémem postavení dítěte ve společnosti se zabýval i Dunovský, který vývojové etapy postavení a vztahu k dítěti rozdělil do šesti etap. Do první etapy zahrnul starověk až do nástupu křesťanství, tedy do čtvrtého století našeho letopočtu. V knize etapu označil jako **období infanticidy – zabíjení dítěte**. Dětství v této etapě není bráno jako vývojové období jedince, jako plnohodnotný jedinec je osoba brána až po dovršení dospělosti, většinou po příslušném rituálu. V této etapě je také cítit silný patriarchální přístup. Hlavním znakem je

¹⁷ Srov. SLANÝ, J. *Syndrom CAN: Syndrom týraného dítěte*, 2008, str. 13.

¹⁸ Srov. SLANÝ, J. *Syndrom CAN: Syndrom týraného dítěte*, 2008, str. 8–10.

zde však fakt, že dítě nebylo bráno jako bytost lidská a může s ním být v podstatě zacházeno svévolně.¹⁹

Další etapou je „*nevšímavost k dítěti*“. Významným myšlenkovým proudem tohoto období (4. – 13. století) je křesťanství, dítě je bráno jako zmenšenina dospělého. Děti byly brány jako subjekty pomoci bez vlastních práv. Společnost se v tomto období ale také začíná více zajímat o děti v nepříznivých podmínkách (opuštěné, postižené...)²⁰

Třetí etapou je *ambivalentní přístup*. Přínosem pro toto období (přibližně 14. – 17. století), ale hlavně pro děti, bylo působení Jana Ámose Komenského a jeho myšlení ve vztahu k dětem a pojmání dítěte a jeho výchovy. Dětství dostává většího významu, a to jako přípravné období dospělosti. I přes kladné postupy k lepšímu vnímání dětství a dítěte vůbec, je dítě v tomto období stále vystavováno různému násilí, nedostatkům, ale i nemocím.²¹

Další etapou, čtvrtou, je tzv. *období intruze* (jedná se o 18. století). V tomto období začínají rodiče a vychovávající vstupovat do života dětí a začínají je formovat podle svého. V tomto období se situace dítěte podstatně mění, přirozené potřeby dítěte se dostávají do popředí. Začínají být více méně uspokojovány a vůbec poznávány. Rozvíjí se také pomoc a zásahy do života dětí, které pocházely z nevyhovujících podmínek, například díky J. J. Pestalozzimu a dalším. Díky osvícenství a jeho vlivu docházelo v tomto období k hlubšímu poznávání dětství, a to z nejrůznějších úhlů.²²

Pátou a předposlední etapou je etapa *socializační*. Spadá do období 19. – 20. století. Tato etapa se nese ve znamení začleňování dětí do společnosti. Výrazně v tomto období stoupl zájem o vývoj a vnímání potřeb dítěte, stejně jako jeho hodnota. Začala se rozvíjet péče o ohrožené děti (opuštěné, odložené, postižené), ale také o děti ohrožené velkou bídou. Byly také ohroženy námezdní prací. Námezdní práce se začínala rozvíjet vlivem industrializace a urbanizace a přinesla dětem spoustu utrpení, nemocí a ve spoustě případů i smrt. To vyvolalo první snahy v prosazování tzv. dětských zákonů a následné zakotvení dětských práv. V této etapě se začaly rozvíjet a vytvářet řady vědních oborů dotýkající se dítěte, v první řadě pediatrie, dále navazující epidemiologie a hygiena, také psychologie, sociologie, právo a další vědní obory. V tomto období také vystupují do popředí sociálně patologické jevy, se kterými jsme se doposud v předešlých etapách nesetkali nebo jsme je nedokázali

¹⁹ Srov. DUNOVSKÝ, J., a KOLEKTIV. *Sociální pediatrie – vybrané kapitoly*, 1999, str. 42.

²⁰ Srov. DUNOVSKÝ, J., a KOLEKTIV. *Sociální pediatrie – vybrané kapitoly*, 1999, str. 43.

²¹ Srov. DUNOVSKÝ, J., a KOLEKTIV. *Sociální pediatrie – vybrané kapitoly*, 1999, str. 43–44.

²² Srov. DUNOVSKÝ, J., a KOLEKTIV. *Sociální pediatrie – vybrané kapitoly*, 1999, str. 44.

rozpoznat. Často jsou nazývány jako nová nemocnost (patří do nich syndrom CAN, dále také drogová závislost u dětí nebo zvyšující se agresivita).²³

Šestou a poslední etapou je období *podpory a pomoci dítěti*. Během poslední etapy dítě získalo všechna, nebo téměř všechna, práva, která má lidská bytost, dítě se tak stalo plnohodnotným jedincem a vlastníkem právní subjektivity. Úmluva o právech dítěte z roku 1989 tak otevřela poslední etapu, a to období podpory a pomoci dítěti. Postavení dítěte v tomto období lze tedy hodnotit jako téměř rovnocenné dospělému.²⁴

Problém vnímání dítěte ve společnosti se tedy odvíjí od samotného rozvoje společnosti. A právě se zvyšujícím se chápáním období dětství a dospívání jako fází vývoje jedince směřující až k dospělosti, a to se všemi jeho potřebami, požadavky a především právy, byla popřena mylná představa o tom, že s dítětem může dospělý jedinec (nejpravděpodobněji a nejčastěji rodič) zacházet podle své vůle a vždy jednat ve prospěch dítěte.²⁵ Při jakémkoliv neuspokojení potřeb, ať už fyzických nebo citových, přispívá vychovávající k ohrožení zdraví a dobrého rozvoje nejen jedince (dítěte), ale i další generace, jelikož jedinec si přebírá výchovné vzorce od svých rodičů (vychovávajících). Proto je nejdůležitější se v této problematice zabývat prevencí a snažit se tomu tak předcházet.

2.3 Prevence syndromu CAN

Prevence syndromu CAN znamená, že společnost splňuje potřeby kojenců, dětí a adolescentů. V následujících bodech shrneme základní potřeby, které musí být zajištěny v období dětství:

- Bezpečnost,
- výchova,
- stimulace,
- nepřetržitá péče,
- vzájemná vazba mezi rodičem a dítětem,
- určování hodnot.²⁶

²³ Srov. DUNOVSKÝ, J., a KOLEKTIV. *Sociální pediatrie – vybrané kapitoly*, 1999, str. 44–47.

²⁴ Srov. DUNOVSKÝ, J., a KOLEKTIV. *Sociální pediatrie – vybrané kapitoly*, 1999, str. 47.

²⁵ Srov. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z., A KOL. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*, 1995, str. 7.

²⁶ Srov. WINTON, M. A., MARA, B. A. *Child Abuse and Neglect*, 2001, str. 221.

V primární prevenci v oblasti syndromu CAN jde především o posilování dobrého rodičovského vztahu, založeném na poznávání dítěte, a vzájemném porozumění, na opravdové lásce a ochraňování dítěte. A samozřejmě nepřenášení konfliktů a nedorozumění mezi partnery na dítě, ať už je to dítě vlastní či nevlastní. Děti je pak důležité informovat

o nejrůznějších nebezpečích, aby se nebály odmítnout, co je jim nepříjemné.

V oblasti prevence sekundární je důležité nejen pracovat s rodinou z rizikového prostředí (dysfunkční rodina, afunkční rodina), ale i s rodinami s rizikovými dětmi (handicapované děti, segregované děti...).

V terciární prevenci se jedná o vlastní terapii již postižených dětí syndromem CAN s cílem zamezit opětovné situaci a najít co nejlepší řešení v dané situaci.²⁷

Prevence syndromu CAN je, nebo by měla být, přirozenou součástí systému na ochranu dětí a to v každé společnosti. Cílem prevence je předejít vzniku traumatizace dítěte, zabránit pokračování a také zabránit u již vzniklé traumatizace dlouhodobým sociálním, zdravotním a psychickým následkům. Dělení, jak je výše popsáno, se v praxi příliš nevyužívá, jelikož jednotlivé složky prevence se u většiny preventivních programů překrývají a kombinují.

Ve světě se ukázaly jako nejúčinnější preventivní programy zaměřené na systém rodiny obsahující výchovné projekty na nácvik rodičovských dovedností. Velká pozornost je věnována období přechodu k rodičovství. Důvodem je, že je to doba častých manželských konfliktů, pocitů izolace a osamělosti, depresivních nálad. Také se jedná o období, kdy je většina manželů obzvláště vnímavá k nabízeným informacím, nastává tedy příležitost pro využití jejich pozitivní motivace a včasného podchycení nezralosti osobnosti nebo neinformovanosti.

Pöthe v knize popisuje, že účinnější jsou zmiňované primární programy, pokud se aplikují již před narozením nebo těsně po narození dítěte. Dále by měla být zajištěna pomoc matkám, které jsou na výchovu samy. Profesor Kevin Browne tvrdí, že by správná psychologická a sociální péče o tzv. rizikové matky po porodu ochránila před týráním až 80 % dětí.²⁸ Ve světě jsou rozšířené tzv. preventivní komplexní programy zahrnující návštěvy

²⁷ Srov. DUNOVSKÝ, J., a KOLEKTIV. *Sociální pediatrie – vybrané kapitoly*, 1999, str. 241.

²⁸ Srov. PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*, 1999, str. 106–107.

v domácnosti, které jsou zaměřovány na rizikové děti (ať už děti s vrozenou nemocí, nedonošené, atd.). Kvalitnější programy pak berou v úvahu i environmentální rizikové faktory (chudoba, nezaměstnanost, nízké vzdělání rodičů, nízký věk rodičů). Snaží se podporovat a vést matky k péči o dítě. Podpory se jim dostává od zdravotních sester až po proškolené pracovníky.

Další úroveň preventivních kroků je zaměřování se na exosystémy okolo dětí, tedy především na pedagogická zařízení jako jsou školy. Klíčovou roli hrají v prevenci syndromu CAN učitelé a vychovatelé dětí. S dítětem pedagog tráví denně více času než rodič, má s dítětem dlouhodobý kontakt, takže může na dítěti vyzorovat jisté změny ať už po fyzické nebo psychické stránce a často může být jedinou osobou, které se dítě svěří s danou situací v rodině. Proto závisí na učiteli nebo vychovateli, jaký přístup k problému zaujme. Často má totiž jedinečnou pozici zabránit zanedbávání, zneužívání nebo týrání dítěte, a to časnou identifikací problému. Proto by měla směřovat pozornost i na vzdělávání a informování pedagogů v této oblasti, kterou se například zabývá preventivní projekt KASKÁDA. Je to třídní kurz zaměřený na nácvik komunikace s dítětem, rozpoznávání známek týrání, atd.²⁹

Příkladem z praxe je Velká Británie, kde má každá škola vytvořeny vnitřní směrnice, které seznamují s postupy při řešení této problematiky.

Dle Winton a Mara je Syndrom CAN sociální a individuální problém, který ovlivňuje naši společnost v různých směrech. Prevence v USA je rozdělena do několika postupů, které byly vyvinuty, aby snížily a následně vyřešily problém se syndromem CAN. Jsou to procesy diagnózy, hodnocení a péče v oblasti zdravotnictví, státní sociální služby, psychologie a další.³⁰

V Americe dle autorů prevenci násilí na dětech řeší:

- Zákony definující násilí v rodině jako neakceptovatelné,
- osvěta pomocí masmedií,
- trénink pro všechny nové rodiče,
- program zaměřený na navštěvování domácností všech nových rodičů zdravotnickým personálem,
- programy zaměřené na rozvoj dětí raného věku,

²⁹ Srov. PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*, 1999, str. 106–107.

³⁰ Srov. WINTON, M. A., MARA, B. A. *Child Abuse and Neglect*, 2001, str. 219.

- školní programy zaměřené na tzv. soft skills,
- vzdělávání dospělých.³¹

Možnost, jak přerušit cyklus transgeneračního přenosu syndromu CAN

Zahraniční studie se zabývají myšlenkou, zda je možné za určitých okolností cyklus transgeneračního přenosu přerušit. Odborníci sledovali rodiče s traumatickou zkušeností z dětství, kteří své negativní zkušenosti a traumata neobrátili proti svým dětem. Hlavními faktory ovlivňující přerušení cyklu jsou:

- Lepší nynější sociální zázemí včetně podporujícího partnera,
- pozitivní vztah s důležitou dospělou osobou v dětství, nebo zkušenost s odbornou terapeutickou pomocí v adolescentním či dospělém období,
- schopnost vstřebat trauma z dětství, především prožité traumata nedávat za vinu sobě, ale odpovědnost směřovat proti agresorovi.³²

Primární prevence se může rozdělit podle Matějčka a Dytrycha na tři vrstvy:

- Širokou osvětu veřejnosti a obecné opatření ve prospěch rodin s dětmi – zaměřené cílevědomě na veřejnost, kdy podstatná úloha by měla padnout na veškeré sdělovací prostředky, dále pak na školy a organizace zabývající se rodinou, organizace mládeže, církve aj.
- Specifickou informovanost a osvětu nynějších i budoucích vychovatelů dítěte – do této kategorie by se měla řadit osvěta rodičů k postoji k dítěti, správné výživě, péči a výchově dítěte. Dále prevence nechtěného těhotenství, propagace antikoncepce (mužské), nové porodnické metody, rooming-in a pomocná opatření rodinám s ekonomickou nebo psychickou tísní.
- Rizikovou skupinu obyvatelstva a rizikové situace z hlediska syndromu CAN.

³¹ Srov. WINTON, M. A., MARA, B. A. *Child Abuse and Neglect*, 2001, str. 222.

³² Srov. *Understanding Child Abuse and Neglect* [online]. 1993, str. 117–118. [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://www.nap.edu/catalog/2117.html>.

2.3.1 Rizikové skupiny

Mezi potenciální dospělé agresory se řadí:

- Lidé s anomálním vývojem osobnosti, s agresivními rysy, impulzivní povahou, s neurotickými problémy,
- lidé závislí na alkoholu nebo drogách,
- mladí rodiče, nezralé a nevypělé osobnosti,
- osoby přicházející z ústavní výchovy (dětské domovy, výchovné ústavy),
- osoby se zvláštním životním stylem (například náboženské sekty),
- dospělý žijící pod neustálým stresem (neustále urážení a ponižování, dlouhodobá nezaměstnanost a neúspěšnost),
- osoby psychicky nemocné,
- lidé s deprivací historii,
- sexuální devianti nebo osoby s oslabenou sebekontrolou (pokročilý věk, demence).

Rizikové děti

Jsou to děti převážně pro své okolí nesrozumitelné, není lehké je výchovně zvládat, bývají únavné, vyčerpávající, v případě pohlavního zneužívání i svým způsobem provokující. Mohou to být tedy děti:

- S ADHD, tedy děti neklidné, zkratkovité, impulzivní, nesoustředěné,
- z jiných příčin nadměrně zlostné, trucovité, plačtivé nebo úzkostné (často důsledek somatických onemocnění, špatného zdravotního stavu, apod.),
- s mentální retardací, které mohou vyvolávat v rodičích zklamání a až agresivní postoje, nebo postoje vedoucí k omezení péče o dítě až k zanedbávání,
- se sníženým intelektem nebo děti se specifickými poruchami učení.

Dalšími faktory v nastartování syndromu CAN mohou být i rizikové situace, jako například akutní stres vychovávajícího, které mohou pramenit z rodinných problémů, rozvodů apod. Dalším nebezpečným spouštěčem může být hmotná bída, nezaměstnanost, zklamání z vlastní neúspěšnosti, společenská izolovanost apod. Nebo když se v rizikové situaci sejde rizikový dospělý (rodič) a rizikové dítě.³³

³³ Srov. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*, 1994, str. 14–18.

2.4 Formy syndromu CAN

Jsou rozlišovány čtyři základní formy syndromu CAN (týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte). Mezi formy syndromu CAN patří:

2.4.1 Tělesné týrání (fyzické týrání)

Tělesné ublížení dítěti lze definovat jako způsobení fyzického utrpení nebo nezabránění těmto činům.³⁴ U tělesného týrání se projevují tělesné známky poranění, čímž se dá týrání lépe rozpoznat například od týrání psychického, ale jsou i takové způsoby, u kterých to nelze tak jednoduše rozpoznat jako například dušení, trávení nebo topení. Nejrozšířenější formy tělesného týrání jsou:

- Bití rukou, gumovou hadicí, elektrickou šňůrou, vařečkou, opaskem,
- kopání,
- pálení cigaretou,
- opařování vařící vodou,
- řezání,
- kroucení a svazování končetin,
- trhání vlasů,
- a jiné jednání vedoucí k nejrůznějším druhům poranění nebo až ke smrti oběti.³⁵

2.4.2 Psychické týrání

Psychické týrání lze definovat jako negativní chování k dítěti, které má za následek neblahý dopad na citový vývoj dítěte, chování dítěte k okolí a negativní rozvoj v mezilidských vztazích, ale i na osobnostní rozvoj, sebedůvěru a sebevědomí dítěte.³⁶ Bolest psychická, tedy bolest duše, se nedá změřit. Na rozdíl od tělesné bolesti přetrvává dlouho a ve většině případů poznamená jedince trvale. Svoji nejistotu pak buď řeší agresivním chováním vůči slabším v kolektivu, nebo tím, že se zcela uzavře do sebe.³⁷ Psychické týrání bývá mnohdy doprovázeno ostatními formami syndromu CAN³⁸.

³⁴ Srov. KALIBOVÁ, P., KALIBA, M. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě v kontextu současného školství*, 2014, str. 14.

³⁵ Srov. PÖTHER, P. *Dítě v ohrožení*, 1996, str. 27–28.

³⁶ Srov. KALIBOVÁ, P., KALIBA, M. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě v kontextu současného školství*, 2014, str. 18.

³⁷ Srov. PÖTHER, P. *Dítě v ohrožení*, 1996, str. 34.

³⁸ Srov. KALIBOVÁ, P., KALIBA, M. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě v kontextu současného školství*, 2014, str. 18.

Příklady forem psychického týrání jsou:

- Útoky verbální,
- ponižování a zesměšňování,
- cílené vyvolávání strachu u dítěte a výhrůžky,
- citové vydírání a odmítání dítěte,
- nepřiměřené zatěžování dítěte domácími povinnostmi či péčí o sourozence,
- požadování nereálných výkonů – škola, zájmové kroužky,
- násilná izolace, nepřiměřené oddělování od vrstevníků či ostatních osob,
- opovrhování dítětem, nedostatek citů a podnětů.

Mezi problematiku psychického týrání se řadí i období rozvodu a období po rozvodu rodičů.

Patří sem:

- Tzv. medein komplex (tzn. trestání partnera prostřednictvím dítěte),
- zatahování dítěte do konfliktů a problémů vzniklých mezi rodiči,
- zneužívání dítěte jako svědka,
- získávání dítěte na svou stranu,
- negativní ovlivňování dítěte proti druhému rodiči,
- bránění dítěti ve styku s druhým rodičem.³⁹

2.4.3 Zanedbávání

Dá se definovat jako nedostatečná péče o dítě vedoucí k závažným újmám na jeho tělesném i duševním zdraví a vývoji. Zanedbávání se rozděluje na:

Tělesné (fyzické), jako je například:

- Nedostatečná výživa,
- ošacení a nepřiměřené odívání dle ročního období,
- neposkytování zdravotní péče.

³⁹ Srov. KALIBOVÁ, P., KALIBA, M. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě v kontextu současného školství*, 2014, str. 19.

Psychické, tedy psychická deprivace, což znamená neuspokojování duševních potřeb dítěte, mezi které se řadí například:

- Nedostatek pocitu náklonnosti,
- jistoty,
- bezpečí.

Zanedbávání výchovy a vzdělávání, chápáno jako neposkytování dítěti možnosti vedoucí k rozvoji schopností a dosažení takových školních výsledků, ke kterým má dítě potenciál, např.:

- Vysoká školní absence,
- práce v domácnosti a tedy nemožnost přípravy do školy.⁴⁰

2.4.4 Sexuální zneužívání

Pro tuto formu syndromu CAN je určeno označení **CSA** (z angl. **Child Sexual Abuse**), tzn. syndrom sexuálně zneužívaného dítěte. Sexuální zneužívání můžeme vymezit jako různé formy sexuálního násilí na dětech vedoucí k uspokojení pachatele. Sexuální zneužívání se rozděluje například podle míry kontaktu oběti s pachatelem na:

Kontaktní (dotykové) – je to takové chování, které vyžaduje fyzický kontakt s pachatelem a to:

- Osahávání a líbání na intimních partiích,
- laskání prsou a genitálií,
- nucení dítěte do osahávání sama sebe, nebo pachatele na genitáliích,
- koitus – znásilnění, incest,
- orální, anální sex.

Nekontaktní (bezdotykové) – nejde o přímý kontakt dítěte s pachatelem, je to např.:

- Voyeurství,
- pozorování nahého dítěte a uspokojování se nad ním,
- sledování pornografie a nucení dítěte ke sledování,
- masturbace před dítětem,

⁴⁰ Srov. KALIBOVÁ, P., KALIBA, M. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě v kontextu současného školství*, 2014, str. 24–25.

- obnažování se před dítětem.

Zvláštní formou sexuálního zneužívání je **komerční sexuální zneužívání** – zneužívání a využívání dítěte z důvodu sexuálního uspokojení, nebo za vidinou jakékoliv odměny:

- Dětská prostituce,
- dětská pornografie,
- obchod s dětmi.

Kalibová se v knize v souvislosti se sexuálním zneužíváním zmiňuje o tzv. syndromu dětského přizpůsobení se sexuálnímu zneužití (child sexual abuse accomodation syndrome), který se rozděluje do pěti fází, a to na:

- Utajování (pocit strachu, odpovědnost),
- bezmocnost (nikdo mi neuvěří, okolí stojí na straně pachatele),
- svedení a přizpůsobení se (dítě svaluje vinu na sebe),
- opožděné a konfliktní odhalení,
- odvolání výpovědi pod tlakem.⁴¹

2.4.5 Zvláštní (specifické) formy

Poslední formou syndromu CAN jsou tzv.:

Münchhausenův syndrom by proxy („*Syndrom barona Prášila*“ – tento termín používá Dunovský).

Bývá přiřazován k fyzickému týrání⁴², jedná se o vymyšlení si různých příznaků nemocí rodiči a vynucování si u lékařů velmi náročné a často bolestivé postupy pro zjišťování diagnóz.⁴³ Rodič bývá často považován za starostlivého, ale zpravidla dítě poškozuje, aby získal zájem a pozornost.⁴⁴

⁴¹ Srov. KALIBOVÁ, P., KALIBA, M. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě v kontextu současného školství*, 2014, str. 20–24.

⁴² Srov. KALIBOVÁ, P., KALIBA, M. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě v kontextu současného školství*, 2014, str. 26.

⁴³ Srov. DUNOVSKÝ, J., a KOLEKTIV. *Sociální pediatrie - vybrané kapitoly*, 1999, str. 236–237.

⁴⁴ Srov. KALIBOVÁ, P., KALIBA, M. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě v kontextu současného školství*, 2014, str. 26.

Systémové týrání (druhotné ponižování)

Týrání dítěte systémem, který byl původně na jeho ochranu, například:

- Opakovaná lékařská vyšetření,
- nadbytečné přetěžování či traumata způsobená dítěti policejním, nebo soudním systémem (výslechy).⁴⁵

Sekundární viktimizace

Nadměrné vystavování dítěte psychické zátěži, a to při vyšetřování syndromu CAN. Jde vlastně o druhotný prožitek negativní zkušenosti. Někteří autoři sekundární viktimizaci a systémové týrání řadí pod jednu formu. Příkladem sekundární viktimizace jsou:

- Opakované výpovědi,
- necitlivé postupy při vyšetřování,
- obviňování oběti.⁴⁶

Organizované týrání a zneužívání

Jedná se o násilí, které je organizované, kdy na jedné straně je oběť a na straně druhé je výnos, nebo odměna. Jako příklad může posloužit například:

- Sexuální turistika,
- dětská práce.

Rituální týrání a zneužívání

Dá se vymezit jako jednání s dětmi za pomoci určitého symbolu ať už s náboženskou nebo magickou povahou. Tato forma je spojená především se sektami, kde se provádějí různé druhy obřadů. Příklady rituálního týrání:

- Ženská a mužská obřízka,
- znetvoření těla,
- ukamenování.⁴⁷

⁴⁵ Srov. KALIBOVÁ, P., KALIBA, M. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě v kontextu současného školství*, 2014, str. 26–27.

⁴⁶ Srov. KALIBOVÁ, P., KALIBA, M. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě v kontextu současného školství*, 2014, str. 27.

2.5 Zvláštních projevy chování u týraného či zneužívaného dítěte

Možnost se někomu svěřit je pro dítě velice složitá a spojená s velkým přemlouváním (vnější a vnitřní překážky). Jedná se pro něj o pocity srovnatelné se samotným ublížením. Jde především o strach před trestem, který může přijít, pokud se někomu svěří. Bývá mu tím totiž vyhrožováno. Další obavou a vnitřní rozepří je ztráta rodiče. Dítě totiž chápe rodiče jako zdroj bezpečí a prostředek k uspokojení svých biologických a citových potřeb. V případě, že tyto potřeby není rodič schopen dítěti dopřát, nebo je odmítá zcela uspokojit, dítě přesto žije v naději, že mu přece jenom jeho citové potřeby naplní. Další nemalou roli hrající v neprozrazení agresora (nejčastěji rodiče) je i strach ze „zrady“ jeho přirozené autority. I když si samo dítě uvědomuje, že šance na ukončení utrpení je malá, pokud se s ním nesvěří, váhání nad tím, zda se svěřit či ne, může vést až k psychickému rozporu. Jeho projevy se mohou objevit v podobě úzkostí, nebo řadou tělesných potíží jako bolestí břicha, hlavy, nechutenstvím, nočními můrami či nespavostí.⁴⁸

Dalšími znaky, které mohou signalizovat možné ubližování, jsou známky na těle, a to především opakované, například modřiny, řezné rány, stopy po popálení, jizvy a otoky. Při dotazování jak k jednotlivým zraněním došlo, dochází k nepravděpodobným odpovědím a vysvětlením (pády ze schodů, náraz do skříně, zranění při sportu).

Specifické znaky tělesného týrání zahrnují mimo jiné jizvy či otoky na zápěstí po svazování, oteklé rty, otisky na těle po různých předmětech, natrhlé uši, otisky dlaní, opařeniny, popáleniny od cigaret.

Pöthe se ve své knize zmiňuje, že pokud je dítě týráno od doby, kdy si pamatuje, tedy okolo tří let, prožívání bolesti bere jako součást života. A v určitých případech si díky bolesti uvědomuje samo sebe, tedy si ani nemusí uvědomovat, že se s ním děje něco špatného. Pokud jde o to, aby prožil prožitek opačné kvality, musí mu někdo (kdokoliv kdo je s dítětem v nepřetržitém kontaktu) ukázat prožitek klidu bez tělesné a psychické bolesti, což ho přiměje se zamyslet nad prožívaným stavem a postaví jeho dosavadní zkušenosti do jiného světla. Tuto zkušenost v knize nazval jako normativní zkušenost. Hlavní je prolomit nedůvěru dítěte.⁴⁹

⁴⁷ Srov. KALIBOVÁ, P., KALIBA, M. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě v kontextu současného školství*, 2014, str. 27.

⁴⁸ Srov. PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*, 1996, str. 45.

⁴⁹ Srov. PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*, 1996, str. 49.

3. Minimální preventivní program

Dle Miovského a kol. je Minimální preventivní program dokumentem školy. Dokument je zaměřený na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na sociální a osobnostní rozvoj a také na rozvoj sociálně komunikativních dovedností. Je součástí školního vzdělávacího programu a do jeho tvorby je zapojen celý pedagogický sbor spolupracující se zákonnými zástupci žáků. Je tvořen na jeden školní rok. Minimální preventivní program je podřízen kontrole České školní inspekce, dále je také vyhodnocován jak průběžně, tak i na závěr školního roku, hodnotí se kvalita a efektivita zvolených strategií primární prevence a dané hodnocení je přikládáno k výroční zprávě o činnosti školy.⁵⁰

Podněty pro zpracování Minimálního preventivního programu poskytuje Školní preventivní strategie. Je to dlouhodobý preventivní program pro školy a školská zařízení, který je součástí školního vzdělávacího programu (ŠVP) vycházejícího z rámcového vzdělávacího programu (RVP). Definiuje dlouhodobé i krátkodobé cíle, přizpůsobuje se kulturním, sociálním či politickým okolnostem, především ale struktuře škol a specifickému obyvatelstvu v okolí školy. Má dlouhotrvající výsledky, pojmenovává problémy z oblasti rizikových forem chování. Pomáhá zejména jedincům, kteří pocházejí z nejvíce ohrožených skupin (minoritám, cizincům, pacientům či dětem). Podporuje také zdravý životní styl (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity).⁵¹

Základní oblast pro realizaci MPP a jakoukoli další preventivní aktivitu tvoří:

- Platné školské dokumenty pro oblast primární prevence,
- pojetí primární prevence na celonárodní úrovni, úrovni krajů i obcí,
- odborná způsobilost poskytovatelů programů primární prevence,
- dlouhodobá preventivní strategie školy,
- řád školy a krizový plán a postup při výskytu rizikových forem chování dětí a mládeže,
- sankční řád.⁵²

⁵⁰ Srov. MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P. *Primární prevence rizikového chování ve školství*, 2010, str. 101–102.

⁵¹ Srov. MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P. *Primární prevence rizikového chování ve školství*, 2010, str. 101.

⁵² Srov. MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P. *Primární prevence rizikového chování ve školství*, 2010, str. 102.

3.1 Zpracování a obsah Minimálního preventivního programu

Minimální preventivní program vychází z dostupných vnitřních i vnějších zdrojů školy. Postup jeho tvorby je znázorněn ve schématu (*Příloha 1*) Základní otázka, kterou si při tvorbě MPP klademe, je: „Co chceme?“. Z této otázky jsou dále definovány cíle, jak ty krátkodobé, tak i dlouhodobé. Je zde použit také model SMART (rozděluje cíle na specifické, měřitelné, akceptovatelné, realistické a termínované). Aktivity v MPP jsou soustředěny na všechny cílové skupiny a to na žáky, jejich rodiče, ale i učitele.

Na úvod je do MPP zařazena charakteristika školy (budova a okolí školy, pracovníci, vybavení, rizikové faktory míst ve škole, vnější zdroje školy, jako např. webové stránky MŠMT, odborné webové publikace týkající se drog, kouření nebo šikany). Metodickou pomoc také nalezneme v organizacích a zařízeních, která se zaměřují na prevenci rizikového chování, dále pak u Policie ČR, OSPOD a jiné. Tvorba MPP navazuje na ŠVP a musí splňovat zásady efektivní primární prevence.⁵³

3.1.1 Dokumenty, které doplňují Minimální preventivní program

- Legislativa a normy obsahující prevenci,
- krizový plán školy,
- síť organizací i služeb, které poskytují odbornou pomoc v oblasti prevence,
- soubor volnočasových aktivit v regionu i mimoškolních aktivit, které poskytuje sama škola,
- informační zdroje,
- spolupráce na regionální úrovni v systému prevence,
- archivace MPP a evaluace MPP z minulých období,
- archivace sociometrických průzkumů a jiných šetření, SWOT analýzy v jednotlivých třídách, dále hodnocení a další podklady od třídních učitelů.⁵⁴

⁵³ Srov. MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P. *Primární prevence rizikového chování ve školství*, 2010, str. 39–41.

⁵⁴ Srov. MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P. *Primární prevence rizikového chování ve školství*, 2010, str. 111.

4. Praktická část

V teoretické části se zabýváme prevencí, syndromem CAN, minimálním preventivním programem a cyklem transgeneračního přenosu syndromu CAN. V praktické části pak navazujeme na teoretickou část tím, že se zabýváme návrhem preventivního programu, který je zaměřen na prevenci syndromu CAN. Prevencí bychom chtěli podpořit lepší vstup do života a minimalizovat projevy syndromu CAN v rodičovství.

4.1 Dětský domov – bližší informace

4.1.1 Základní údaje

Název zařízení: Dětský domov Dolní Čermná

Zřizovatel: Pardubický kraj

Ředitelka zařízení: Mgr. Iva Nesvadbová

Vedoucí vychovatelka domova Dolní Čermná: Mgr. Vanda Černohousová

Adresa zařízení: Dětský domov Dolní Čermná

Dolní Čermná 74

561 53 Dolní Čermná

Druhá budova: Horní Čermná 188, 561 56

Telefon: +420 465 393 066; +420 465 393 103

E-mail: dddolcer@ow.cz

Webové stránky: www.dddolnicermna.com

4.1.2 Historie zařízení

První myšlenky na založení dětského domova vznikly již v roce 1948. Tyto myšlenky se zrodily především z důvodu zachování devítileté školy. Zřízením takového zařízení by stoupl počet dětí a počet žáků by byl tak zajištěn. Po otevření dětského domova, který měl kapacitu 50 dětí, v roce 1954, byly děti ve třech výchovných skupinách. Od roku 1969 byla kapacita dětí snížena, a to na 27 dětí, rozděleny byly do 2 výchovných skupin, a toto uspořádání se zachovalo až do roku 2003, kdy se domov transformoval na dětský domov rodinného typu.

V současné době má dětský domov 3 výchovné skupiny.

4.1.3 Podrobný popis místa

Dětský domov se nachází v městysu Dolní Čermná ve východních Čechách v podhůří Orlických hor nedaleko města Lanškroun a okresního města Ústí nad Orlicí. Jedná se o DD rodinného typu, kdy jsou svěřenci rozděleni do tří samostatných skupin. Na pozemku DD jsou tři přízemní domy, kdy ve dvou z nich bydlí děti a jeden slouží k provozu DD (kanceláře, kuchyň, jídelna). V areálu se nachází také hlavní budova, ve které se pohybuje třetí skupina rodinného typu. Také je v hlavní budově keramická dílna, posilovna, stolní tenis, místnost pro uskladnění sportovního vybavení jako jsou kola, lyže, atd. Součástí této budovy jsou ještě prostory pro plnoleté svěřence, především pro studenty. Dále je pak v rámci DD zahrada, na které jsou hrací prvky pro malé děti, ale i například trampolína.

4.1.4 Charakteristika organizace

Cíl organizace: Cílem zařízení je všestranný rozvoj osobnosti dítěte, prohlubování jeho vědomostí, dovedností a návyků. Snahou zařízení je také samozřejmě aby děti prožily hezké dětství a zároveň aby si do života odnesly takové dovednosti, které jim napomohou dosáhnout sociálního začlenění do společnosti.

Cílová skupina: Cílovou skupinou jsou děti ve věku 3–18 let s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Popřípadě mohou v domově zůstat do ukončení přípravy na budoucí povolání, tedy do 26 let, na základě vzájemné písemné dohody s domovem. Po sloučení s Dětským domovem Horní Čermná je kapacita lůžek 54.

Režim dne v zařízení: Svěřenci DD mají podobný režim jako děti v rodinách. Po příchodu ze školy mají čas na zájmovou činnost, poté následuje příprava na vyučování. Děti dochází na různé kroužky v okolí. Nejčastěji dochází na kroužek hasičského sportu, fotbal, nebo do Jitřenky, kde se věnují tanci. Večer pak pomáhají s přípravou večeře nebo umývají nádobí. O víkendech pak společně uklízí a dvakrát měsíčně vaří.

Personální zajištění: Jak už jsme výše zmínili v dětském domově Dolní Čermná, jsou 3 výchovné skupiny, každá skupinka má dvě denní vychovatelky a asistentku pedagoga, která je s dětmi přes noc. Dále je v zařízení vedoucí vychovatelka, sociální pracovníce, psychologka, účetní, ředitelka, dále také kuchařka a správce.⁵⁵

⁵⁵ Srov. Dětský domov Dolní Čermná [online], 2005 [cit. 2016–02–29] Dostupné z: <http://www.dddolnicermna.com>.

4.2 Zpracování dotazníků

Dotazník je metoda sběru dat, jak už může název napovídat, slouží k dotazování pomocí otázek. Jedná se o kladení otázek písemnou formou a následné získávání písemných odpovědí. Dotazník se řadí k nejčastější metodě při zjišťování dat. Je určený pro všechny, a to především k hromadnému získávání údajů.⁵⁶

Neformální rozhovor je forma rozhovoru, kdy jsou kladeny spontánní otázky v přirozeném průběhu rozhovoru a setkávání. Respondent si při této formě rozhovoru ani nemusí uvědomit, že poskytuje informace.⁵⁷

Vzhledem k počtu respondentů jsme zvolili toto kvalitativní šetření, kdy jsme jednotlivě s respondenty vyplňovali krátký dotazník, na jehož základě jsme získali informace, na co by se sami rádi zaměřili. Kromě dotazníkového šetření proběhly neformální rozhovory s respondentem, kterého znám 7 let.

Průzkumné šetření nám posloužilo ke zmapování situace, pocitů a také obav z odchodu samotných dětí z dětského domova. Tento dotazník nám tedy slouží jako podklad k vypracování preventivního programu, ve kterém se zaměříme na obavy a rozvoj dovedností, které v dotazníku vnímali sami respondenti jako nejslabší.

Šetření jsme prováděli, jak už bylo výše zmíněno, formou dotazníku. Dotazník (viz *Příloha 2*) byl rozdán v Dětském domově, a to dětem starším 15 let, tedy uživatelům, kteří se intenzivněji připravují na odchod z domova a budoucí samostatný život. Konkrétně se jedná o 4 dívky a 2 chlapce. Důvodem výběru byla již zmíněná intenzivnější příprava na odchod z domova. Zároveň je cílem programu minimalizovat u této skupiny riziko budoucího páchání syndromu CAN na svých dětech.

Dotazník se skládá z úvodního slova, dále pak ze sekce základních informací jako pohlaví a věk, a z hlavní části, která se skládá ze 14 uzavřených i otevřených typů otázek. První dvě otázky jsou zaměřeny na zjištění základních informací jako dosavadní vzdělání a délka pobytu v domově. Následující otázka zkoumá, jak si sami uživatelé DD myslí, že jsou připraveni na samostatný život. Další otázka zkoumá, jaké mají zkušenosti s víkendovými pobyty. Z následujících otázek, jsme chtěli zjistit, zda jsou víkendové pobyty dostačující na přípravu na budoucí život. Pátá otázka zjišťuje celkovou spokojenost našich respondentů v dětském domově. Další otázka je zaměřena na důležitost vzdělání pro respondenty. Z toho

⁵⁶ Srov. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výskumu*. 2008, str. 122.

⁵⁷ Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum – Základní metody aplikace*. 2005, str. 175.

můžeme vyvodit vedení uživatelů vychovateli domova ke vzdělání. U sedmé otázky jsme chtěli zjistit, jak moc se mohou děti podílet na plánování aktivit, ať už podle svého zájmu, nebo jen tak vyjádřit svůj nápad či názor. U osmé otázky jsme se snažili zjistit, zda respondenti něco v DD postrádají. Následující otázka se zabývá obavami, které mají respondenti, při pomýšlení na blížící se odchod. Desátá otázka se zaměřuje na to, zda mají respondenti někoho, s kým mohou řešit problémy, nebo si jen tak popovídat. Následující dvě otázky se zaměřují na vychovatele, jestli je respondenti vnímají jako vzory a jaké by podle nich měli mít vlastnosti. Třináctá otázka se zaměřuje na vrstevníky, a na to kde se s nimi setkávají. Poslední otázka je otevřená otázka, která dává prostor na případné připomínky.

4.2.1 Shrnutí průzkumného šetření

Jedním z hlavních cílů průzkumu bylo zjistit, jak sami respondenti vnímají pobyt a blížící se odchod z dětského domova. Dotazník se také zaměřoval na nedostatky, které by se daly kompenzovat v rámci preventivního programu.

Z provedeného šetření vyplynulo, že většina respondentů se svého odchodu neobává, nebo nad ním ještě nepřemýšlela. Z dotazníku je zřejmé, že se o odchodu a o budoucnosti v domově příliš nebaví, což může být jedním z předmětů pro návrh preventivního programu.

Dalším z bodů v dotazníku, jak už bylo výše zmíněno, které nás zaujali, byla otázka třetí, která se zabývala připraveností do samostatného života. Na základě rozhovorů s respondentem jsme se rozhodli v preventivním programu, zabývat se problémem příjmu peněz bez jakékoliv předchozí snahy a zaměřit se na hodnotu peněz.

Další bod, který nás v dotazníkovém šetření zaujal a rádi bychom se na něj v preventivním programu zaměřili, jsou partnerské vztahy a spolupráce. Partnerské vztahy v dotazníku příliš dobře nedopadl. V preventivním programu proto budou jednou z problematik.

Jako další bod se v preventivním programu objeví plánování a rozhodování o programu, což je také důležitý bod pro budoucí život. V preventivním programu se na to zaměříme, jelikož v dotazníku patřila tato otázka mezi slabší.

Z dotazníku vyšlo najevo, že si respondenti při vyřizování osobních záležitostí na úřadech nevědí rady, a proto by bylo vhodné tuto oblast do preventivního programu taky zařadit.

Ve 14. otázce, která sloužila k připomínkám, byl zmíněn problém se vztahy mezi klienty zařízení, kdy respondentka, která sdělila, že je cizinka, nemá dobré vztahy v kolektivu.

Zařadili bychom tedy do preventivního programu aktivity na stmelení kolektivu a multikulturalismus.

Z toho vyplývá, že se především zaměříme na finanční gramotnost a hodnotu peněz, na budoucnost a představy o budoucím životě, partnerské vztahy a spolupráci, stmelení kolektivu a multikulturalismus. Dále se pak zaměříme na jednání na úřadech a rady, které nám mohou jednání ulehčit. V neposlední řadě na plánování a rozhodování o programu.

Na základě výsledků dotazníku a rozhovorů s respondentem se pokusíme zpracovat návrh preventivního programu pro daný dětský domov a skupinu respondentů.

4.3 Návrh preventivního programu syndromu CAN

Prevence v oblasti předcházení syndromu CAN se ve školských zařízeních podceňuje. Důvodem může být neuvědomování si, že děti z dětských domovů jsou jednou z ohrožených skupin, která se může později dopouštět syndromu CAN na svých dětech. Proto jsme na základě uskutečněného dotazníkového šetření v dětském domově Dolní Čermná u dětí druhého stupně základní školy, mládeže a rozhovoru s jedním respondentem, vytvořili návrh preventivního programu, který je zaměřený na prevenci syndromu CAN a podporu těch vlastností a dovedností, které nám v dotazníku vyšli jako slabší a to konkrétně pro daný dětský domov. Na základě preventivního programu předpokládáme lepší vstup do samostatného života a s tím související minimalizaci rizikového chování na svých dětech.

4.3.1 Seznámení s preventivním návrhem a jeho cíly

Popis preventivního programu

Jedná se o preventivní program, který se zaměřuje na práci s ohroženou skupinou. Zabývá se tedy specifickou primární prevencí rizikového chování a bude probíhat selektivní formou. Je určen uživatelům dětského domova od 15–26 let, kteří jsou ohroženi rizikovým chováním v dospělosti, tzn.: je u nich v budoucnu možnost projevu páchaní nevhodného chování na svých dětech. A těm, kteří se chystají na odchod z domova, což by jim měl usnadnit právě preventivní program. Jak je výše zmíněno, jedná se o návrh programu zejména pro zmíněný dětský domov.

Program bude probíhat formou víkendového pobytu, který bude strukturován do bloků zaměřujících se na problémy, jež chceme rozvíjet, a další kroky preventivního programu budou realizovány i v rámci dětského domova v denním režimu, tedy za pomoci vychovatelů.

Budou zaměřené především na komunikaci mezi svěřencem a vychovatelem a diskuzi na téma budoucnost a co je čeká.

Další důležité informace k preventivnímu programu

Místo konání: Jeseník, Ramzová

Financování: financováno z rozpočtu dětského domova

Způsob dopravy: vlastní doprava, automobilem značky Volkswagen pro 9 osob

Délka pobytu: pátek 13:00 – neděle 15:30

Počet účastníků: 6

Intenzivní preventivní program

Program bude, jak je výše zmíněno, probíhat formou víkendového pobytu, na kterém se zaměříme na:

- Finanční gramotnost a hodnotu peněz,
- na budoucnost a představy o budoucím životě,
- rodičovství, partnerské vztahy a spolupráci,
- stmelení kolektivu a multikulturalismus,
- rady na jednání s úřady,
- plánování a rozhodování o programu.

Cíle preventivního programu

Krátkodobé

- Prohloubení vztahů a důvěry v rámci skupiny,
- komunikovat a diskutovat o problému a jeho řešení,
- umět si poradit ve složitých situacích,
- uvědomit si hodnotu peněz,
- srovnat si hodnoty a představy o budoucím partnerovi a své rodině,
- umět navrhnout pro sebe či ostatní volnočasový program.

Dlouhodobé

- Rozvoj interpersonálních vztahů,
- prohloubení vztahu, vedení k toleranci a ohleduplnosti k odlišným kulturám,
- vedení k samostatnosti.

Organizační forma preventivního programu

Většinou se jedná o hromadnou či skupinovou formu. Rozdílnost u jednotlivých aktivit.

Cílová skupina

Cílovou skupinou preventivního programu jsou klienti dětského domova od 15 – 26 let, kteří se připravují na samostatný život po odchodu z domova. Následující preventivní program je systematicky aplikován pro 6 jedinců, kteří se účastnili dotazníkového šetření, ale lze jej využít i pro skupiny uživatelů splňujících stejné kritéria.

Organizační a časová struktura

Intenzivní preventivní program bude probíhat v období letních prázdnin formou víkendového pobytu, v době kdy mladší děti z dětského domova Dolní Čermná jezdí na letní tábory. Nutné je dále také dbát na vhodné začlenění programu do denního režimu zařízení (DD). Nejvhodnější by bylo začlenění preventivního programu do Minimálního preventivního programu domova.

Personální zabezpečení

Jako nejvhodnější alternativu jsme shledali, když bude preventivní program vykonáván kvalifikovanými vychovateli (zaměstnanci domova), přičemž dochází k rozvíjení vzájemného vztahu – klient (vychovávaný) a vychovatel (vychovávající), a jednoho externisty z oblasti prevence, což může být výhodou při otevírání choulostivějších témat. To tedy znamená jeden programový vedoucí, jeden hlavní vedoucí a jeden externista.

Materiální zajištění

Archy papíru, psací potřeby, lano, převleky na jednotlivé scénky, převlek na novinářku (kostýmek), rekvizity, pastelky, fixy, tempery, krepové papíry, modelína, vodové barvy, štětce, barevné papíry, nůžky, staré časopisy, noviny, lepidla, lepící pásy, vytisklé papíry – (ANO, NE), smajlíci, vyrobené kartičky, papírky s tématy, barevné lístečky, poukázky, vysvědčení, falešné bankovky, certifikáty, obrázky domu, modelovací hmota – keramická hlína, obálky, provázek, připravené otázky, tiskárna, notebook, laminovačka, kostky, ruleta, podložky, špejle, bavlnky, deka, polštářky, nálepky, hlavolamy, látka.

4.4 Jednotlivé dny intenzivního preventivního programu

Souhrn všech aktivit

- Naše pravidla,
- Kláda,
- Celovíkendová hra,
- Videokázka,
- Vzory,
- Perfektní máma, táta,
- Rodič a dítě,
- Sbírka,
- Myšlenková mapa,
- Myslím si, že ano, že ne,
- Medailon – Strom života,
- Řeka,
- Hra na život,
- Simulační hra,
- Joeův výlet,
- Peníze,
- Divadlo Fórum,
- Babylonská věž,
- Sváteční malíř,
- Provokace.
- Reflexe: Interview, Lístičky, Smajlík.

4.4.1 Pátek

Odjezd od DD	13:00	
Příjezd na místo pobytu	14:45	
Ubytování a převléknutí	14:50 – 15:30	
Zahájení pobytu	15:30 – 16:30	Tmelící a kolektivní hry + seznámení s programem (celovíkendová hra)
Odpolední program	16:30 – 18:00	Tematický blok – Rodičovství a partnerství, následná diskuse
Večeře	18:00	
Večerní program	18:45 – 20:45	Tematický blok Budoucnost a představy o budoucím životě
Reflexe a večerní rituál	20:45 – 21:15	
Večerka	22:00	

PODROBNĚ ROZEPSANÉ AKTIVITY - PÁTEK

Cíle tematického celku tmelící a kolektivní hry

Cíle podle účastníků

Kognitivní cíle – účastníci dokážou rozhodovat o společných pravidlech a řídit se jimi.

Afektivní cíle – účastníci dokážou ocenit hodnotu spolupráce při jednotlivých aktivitách.

Psychomotorické cíle – účastníci dokážou koordinovat pohyby při společné pohybové aktivitě.

Cíle podle pedagoga

Kognitivní cíle – pedagog vede účastníky k rozhodování o společných pravidlech a řízení se jimi.

Afektivní cíle – pedagog vede účastníky k oceňování hodnot spolupráce při jednotlivých aktivitách.

Psychomotorické cíle – pedagog vede účastníky ke koordinování pohybů při společné pohybové aktivitě.

Tmelící hry a kolektivní hry

Název aktivity: Naše pravidla

Úvod: účastníci si společně vytvoří pravidla pro víkendový pobyt

Charakteristika aktivity: kolektivní aktivita

Organizační forma: skupinová, následně hromadná

Místo: místnost

Pomůcky: archy papíru, psací potřeby

Časová náročnost: 30 minut

Motivace: na základě rozhovoru a diskuse, jak jsou důležitá pravidla, si účastníci vytvoří společná pravidla pro pobyt

Průběh aktivity: Tvorba pravidel je důležitá. Účastníci mají možnost vymezení si společných zásad soužití. I když se tato skupina zná, aktivitu jsme zařadili, jelikož mezi účastníky nepanuje příliš dobrá atmosféra a cílem je, aby spolu spolupracovali. Aktivita začíná tak, že účastníky rozdělíme do skupin, v našem případě do dvou skupin po třech členech. Každá skupina dostane velký arch papíru a psací potřeby. Jejich úkolem je na arch napsat nejméně 10 bodů pravidel, podmínkou je, že by se na nich měli většinově dohodnout. Skupiny si určí mluvčí, kteří budou prezentovat jednotlivá pravidla. Dalším krokem je, že z těchto jednotlivých archů vybereme 10 pravidel, s kterými by měla souhlasit celá skupina. Následně se na tato smluvená pravidla všichni podepíší, což má stvrdit souhlas s pravidly. Arch papíru vyvěsíme na viditelné místo.⁵⁸

⁵⁸ Srov. DŮM IGNÁCE STUHLÉHO, SKM O. S. *Interaktivní Rozvoj klíčových kompetencí – Metodika a aktivity v průřezových tématech Osobnostní a sociální výchova a multikulturní výchova*, 2008, str. 51.

Název aktivity: Kláda

Úvod: řazení se podle různých kritérií

Charakteristika aktivity: tělovýchovná aktivita zaměřená na stmelování kolektivu

Organizační forma: hromadná

Místo: venku i v místnosti

Pomůcky: lano (či zídka, kláda)

Časová náročnost: cca 15 minut

Motivace: na základě příběhu – ocitli jste se nad močálem a nikdo nesmí spadnout

Průběh aktivity: Skupina se seřadí na lano či kládu. Poté vedoucí aktivity dává pokyn, aby skupina vytvořila řadu například abecedně podle prvního písmene křestního jména, podle délky vlasů, barvy očí od nejsvětější po nejtmaější atd. Po celou dobu přesouvání do správné pozice musí zůstat celá skupina na kládě (laně, zídce...). Aktivita lze ztížit tak, že účastníci mají zakázáno mluvit nebo jim zavážeme oči.⁵⁹⁶⁰

Dále účastníky seznámíme s Harmonogramem víkendového pobytu (*Příloha 3*) a ten pak zavěsíme v klubovně, aby ho měl každý na očích a mohl se vždy informovat, co bude následovat nebo co ho ještě čeká.

⁵⁹ Srov. KOLAŘÍK, M. *Interakční psychologický výcvik*, 2011, str. 83.

⁶⁰ Srov. DŮM IGNÁCE STUHLÉHO, SKM O. S. *Interaktivní Rozvoj klíčových kompetencí – Metodika a aktivity v průřezových tématech Osobnostní a sociální výchova a multikulturní výchova*, 2008, str. 51.

Cíle celovíkendové hry

Cíle podle účastníků

Kognitivní cíle – účastníci dokážou řešit vzniklé simulační situace na víkendovém pobytu jako skupina.

Afektivní cíle – účastníci dokážou ocenit hodnotu peněz, přátelství a života vůbec v různých životních situacích.

Psychomotorické cíle – účastníci dokážou vykonat pohybové úkoly při společných pohybových aktivitách.

Cíle podle pedagoga

Kognitivní cíle – pedagog vede účastníky k řešení vzniklých simulačních situací na víkendovém pobytu a řešení situací jako skupina.

Afektivní cíle – pedagog vede účastníky k oceňování hodnot peněz, přátelství a života v různých životních situacích.

Psychomotorické cíle – pedagog vede účastníky k vykonávání pohybových úkolů při společných aktivitách.

Celovíkendová hra

Název aktivity: Novinářka

Úvod: aktivita zaměřená na vynaložení úsilí pro nějaký cíl a pomoc bližnímu svému

Charakteristika aktivity: celovíkendová hra

Organizační forma: individuální, skupinová i hromadná – záleží na fázi hry

Pomůcky: pomůcky budou u jednotlivých aktivit

Časová náročnost: celý víkend (uvedení hry – 10 – 15 minut)

Motivace: navození hry příběhem a scénkou

Průběh aktivity: Do již ubytované skupinky přichází někdo nový, cizí, je to novinářka, které se nedaleko rozbil automobil, a ptá se, zda se skupinkou může strávit nějaký čas – auto bude mít opravené tak do dvou dnů (Předěl). Ale je tu i další komplikace, s kterou přichází, a to je ta, že má od šéfredaktora zadáno spoustu úkolů, které musí do neděle odevzdat, ale bez internetu to nezvládne, půjde jí to pomaleji. Proto požádá o pomoc skupinku mládeže, zda by jí s tím nepomohli. Od skupinky nechce nic zadarmo. Rozhodla se ohodnotit jednotlivce podle toho, jak moc se na pomoci podíleli, či pracovali, a jako odměnu jim slíbila nejen dobrý pocit, který z toho jistě budou mít, ale i nějakou maličkost. Roli v ohodnocování účastníků bude mít i počet zlatých listů, které průběžně po dobu pobytu získají.

Zlaté listy (*Příloha 4*) jsou vytvořené kartičky, které účastníci budou získávat po dobu pobytu. Čím více bude mít účastník kartiček, tím lépe je na tom výsledně a získá podle toho odměnu, na počtu kartiček jde také vidět aktivita a zapojování se do připravených bloků.

Následně po uvedení celovíkendové hry je dobré zařadit diskusi na téma: Co sami účastníci považují za největší odměnu? Co má pro ně větší hodnotu než peníze?

Přesah celovíkendové hry spočívá v tom, že odměna v podobě balíku přijde do domova týden po ukončení akce. V balíku uživatelé domova naleznou maličkosti v podobě bloků, propisek, atd., a několik výtisků časopisu, který pomohli vytvořit. Ve výtisku mohou naleznout své výtvary, názory, informace, ale i shrnutí celého preventivního programu ze svého pohledu a to díky probíhajících reflexí.

Seznam úkolů od šéfredaktora:

- *Finanční gramotnost, hodnota peněz a jednání na úřadech u mládeže.*
- *Budoucnost a představy o budoucím životě, jak to vnímá mládež, přemýšlí nad tím vůbec?*
- *Rodičovství, partnerské vztahy – mají svůj idol či vysněného partnera?*
- *Multikulturalismus, jak se cítí osoby z etnických skupin či menšin?*
- *Naplánovat program pro cizince.*

ODPOLEDNÍ PROGRAM

Cíle odpoledního programu

Cíle podle účastníků

Kognitivní cíle – účastníci dokážou navrhnout další postupy na základě svých zkušeností v probírané problematice rodičovství a partnerství.

Afektivní cíle – účastníci dokážou ocenit hodnotu rodiny a partnerství při daných aktivitách v tematickém bloku.

Psychomotorické cíle – účastníci dokážou koordinovat pohyby při výtvarných i praktických aktivitách odpoledního bloku.

Cíle podle pedagoga

Kognitivní cíle – pedagog vede účastníky k navrhování dalších postupů na základě svých zkušeností v probírané problematice rodičovství a partnerství.

Afektivní cíle – pedagog vede účastníky k oceňování hodnoty rodiny a partnerství při daných aktivitách v tematickém bloku

Psychomotorické cíle – pedagog vede účastníky k rozvoji koordinace pohybů při výtvarných i praktických aktivitách odpoledního bloku.

Pateční odpolední program se bude zabývat tématem rodičovství a partnerství. Novinářka přichází s první prosbou, a to s tím, že účastníkům pustí videoukázku a bude chtít od nich slyšet názory, jak situaci vnímali, co udělali jednotliví aktéři špatně, co by se dalo změnit, zda s tím mají zkušenosti, co by jim poradili, a na základě jejich výpovědí sestaví článek.

Název aktivity: Videoukázka – Rodičovství, partnerství

Úvod: uvedení do problematiky

Charakteristika aktivity: esteticko-výchovná aktivita

Organizační forma: hromadná

Místo: místnost

Pomůcky: žádné (rekvizity)

Časová náročnost: 30 minut

Motivace: uvedení aktivity a celého bloku na základě scénky

Průběh aktivity: Vedoucí přehrají účastníkům scénku na téma rodičovství a partnerství, kterým se budou dále společně zabývat. Účastníci následně popisují, co viděli, rozvíjí se diskuse, jaké mají zkušenosti, co by šlo udělat jinak, co by bylo efektivnější, na co si dávat pozor, co udělaly jednotlivé postavy ve videoukázce špatně.⁶¹

⁶¹ Srov. DUBEC, M. *Zásobník metod používaných v OSV*, 2007, str. 6.

Na scénu přichází opět novinářka, děkuje za předmětné poznámky u videoukázky a prosí o další pomoc. Potřebovala by totiž zjistit, jaké představy má dnešní mládež o partnerech a jaké vlastnosti by takový partner měl mít. Účastníci mají k mládeži přeci nejbliže, pro ně to bude hračka.

Název aktivity: Vzory

Úvod: účastníci si vytvoří horu svých vzorů, následná diskuse

Charakteristika aktivity: esteticko-výchovná aktivita

Organizační forma: individuální, následně hromadná

Místo: místnost

Pomůcky: výstřižky idolů současnosti, popřípadě tiskárna k dotisknutí, papír, tužka

Časová náročnost: 15 minut

Motivace: scénka v podání novinářky, která žádá o pomoc

Průběh aktivity: Každý z účastníků si načrtne na papír horu. Potom si vybere nebo vytiskne ty lidi, které považuje za své vzory nebo jsou mu něčím sympatičtí. Mohou svůj vzor i nakreslit. Následuje diskuse: Která vlastnost je u každého vzoru nejvýraznější? Kterých vlastností si nejvíce ceníš? Jaké vlastnosti by měl/a mít tvůj/ tvoje partner/ka?⁶²

⁶² Srov. PEKÁRKOVÁ, A. *Přemýšlíme o hodnotách*, 2007, str. 33.

Název aktivity: Perfektní matky, Super otec

Úvod: výtvarnou formou zjišťují účastníci své klady a vzory

Charakteristika aktivity: esteticko-výchovný aktivita

Organizační forma: individuální, následně hromadná

Místo: místnost

Pomůcky: papír, tužka, pastelky

Časová náročnost: 45 minut

Motivace: stejná motivace jako u předchozí aktivity, na základě scénky novinářky, která žádá o pomoc

Průběh aktivity: Každý z účastníků si načrtne na papír potravu muže a ženy. K jednotlivým postavám připisují vlastnosti a dovednosti, které by měl mít ideální táta, máma. Potom jednou barvou, například zelenou, podtrhne vlastnosti jaké má on sám/sama. Červenou mohou podtrhnout vlastnosti, které by chtěli jako otec či matka mít. U protějšku podtrhneme modrou, jaké vlastnosti byste chtěli u svého partnera. Následuje diskuse, jaké vlastnosti jsou důležité pro to, abys vycházel s rodinou? Které vlastnosti jsou důležité pro rodinný život? Jak moc se liší, jací by chtěli být a jaké vlastnosti máte? Jací mají být rodiče? Následně se mohou jako skupina domluvit na vlastnostech ideálního táty a ideální mámy. Následuje reflexe aktivit.⁶³

⁶³Srov. PEKÁRKOVÁ, A. *Přemýšlíme o hodnotách*, 2007, str. 31–32.

Název aktivity: Rodič a dítě

Úvod: účastníci si vyzkouší starost o druhé

Charakteristika aktivity: esteticko-výchovná aktivita

Organizační forma: skupinová

Místo: místnost

Pomůcky: bez pomůcek

Časová náročnost: 30 minut

Motivace: uvedení rozhovorem, v této aktivitě si vyzkoušíme jaké je to starat se o druhého

Průběh aktivity: Účastníci se rozdělí do dvojic. Jeden z dvojice se stává rodičem a druhý dítětem, poté se role otočí. Rodič má za úkol neverbálně, pomocí doteků a zvuků, provést nějakou činnost, například: utiřit plačící dítě, hrát si s ním, nakrmit ho, převléci, uspat. Po několika změnách, které určuje vedoucí aktivity, se ve dvojici vystřídají. Poté si všichni sednou do kruhu a následuje reflexe – která role vám byla příjemnější? Bylo vám něco nepříjemného?⁶⁴

Po celém tematickém bloku následuje reflexe, kdy má každý možnost se vyjádřit, a novinářka rozdává první zlaté listy.

⁶⁴ Srov. KOLAŘÍK, M. *Interakční psychologický výcvik pro praxi*, 2013, str. 51.

VEČERNÍ PROGRAM

Cíle večerního programu

Cíle podle účastníků

Kognitivní cíle – účastníci dokážou shrnout své myšlenky a prezentovat je v tematickém bloku budoucnost.

Afektivní cíle – účastníci oceňují hodnotu života v rámci tematického bloku budoucnost.

Psychomotorické cíle – účastníci dokážou koordinovat pohyby při společných i individuálních výtvarných a pohybových aktivitách v tematickém bloku budoucnost.

Cíle podle pedagoga

Kognitivní cíle – pedagog vede účastníky ke shrnování svých myšlenek a jejich prezentování v tematickém bloku budoucnost.

Afektivní cíle – pedagog vede účastníky k oceňování hodnot života v rámci tematického bloku budoucnost.

Psychomotorické cíle – pedagog vede účastníky ke koordinování pohybů při společných i individuálních výtvarných a pohybových aktivitách v tematickém bloku budoucnost.

Pateční večerní program navazuje na odpolední a téma bude ve znamení budoucnosti a představách o ní. Přijde novinářka: „Když už jsme se dozvěděli, jaký je asi vzor nebo idol mládeže a jakou mají představu o svých partnerech, potřebovala bych od Vás pomoc, zamyslete se, jaké máte představy do budoucna a co pro ně hodláte udělat. Jelikož je to téma těžké, pomůže nám myšlenková mapa, znáte ji? Ne, tak šup na ni.“

Název aktivity: Sbírka

Úvod: práce s vlastními zkušenostmi a vědomostmi

Charakteristika aktivity: aktivita na uvedení do tématu

Organizační forma: individuální, následně hromadná

Místo: místnost

Pomůcky: papíry, tužky

Časová náročnost: 5 – 15 minut

Motivace: uvedení scénkou novinářky a následně rozhovorem

Průběh aktivity: Zahájení aktivity můžeme provést tak, že účastníky vyzveme, aby dali dohromady to, co už k nově probíranému tématu vědí (ve vymezeném čase napsat co nejvíce věcí, které jednotlivě každého účastníka napadnou k danému tématu). Následně každý sdělí své nápady a vybere jeden, který pokládá za nejpodstatnější). Vedoucí aktivity tyto nápady a názory sepíše na tabuli. Následně navážeme aktivitou myšlenkové mapy.⁶⁵

⁶⁵ Srov. DUBEC, M. *Zásobník metod používaných v OSV*, 2007, str. 6.

Název aktivity: Myšlenková mapa

Úvod: účastníci si zapíší všechny své myšlenky k danému tématu v určité struktuře

Charakteristika aktivity: aktivita na uvedení do tématu

Organizační forma: individuální nebo skupinová, následně hromadná

Místo: místnost

Pomůcky: papíry, tužky, pastelky

Časová náročnost: 30 minut

Motivace: motivace je stejná jako u předchozí aktivity, jelikož na sebe aktivity navazují

Průběh aktivity: Pokud potřebujeme uvést nové téma, myšlenková mapa je skvělý prostředek. Ve skupině či individuálně vymýšlíme nápady, zkušenosti či asociace spjaté s tématem, kterým se budeme dále zabývat. Z předešlé aktivity máme ulehčenou práci, jelikož máme seznam nápadů. V myšlenkové mapě si tedy téma napíšeme nebo nakreslíme do středu papíru a od něj následně směřujeme čáry, které si různě zvýrazníme, do prostoru papíru na konec čar píšeme či opět kreslíme nápady. Ty, co mají nějakou podobnost, spadají pod jednu čáru (uděláme si takové skupinky). Jednotlivé čáry se mohou dále větvit, nebo znázornit vztahy pomocí šipek. K tématu nám následně vznikne spousta nápadů a názorů. Dále můžeme udělat jeden společný na velký arch papíru. Důležité je připomenout účastníkům pravidlo nehodnocení jednotlivých nápadů. Následuje reflexe.⁶⁶

⁶⁶ Srov. DUBEC, M. *Zásobník metod používaných v OSV*, 2007, str. 7.

Název aktivity: Myslím si, že ano, myslím si, že ne

Úvod: vyjádření myšlenek a názorů

Charakteristika aktivity: projevování názorů

Organizační forma: hromadná

Místo: místnost, ale může být i venkovní prostředí

Pomůcky: papíry s ano a ne, provázek, připravené otázky

Časová náročnost: 45 minut a více

Motivace: uvedení příběhem

Průběh aktivity: Cílem a smyslem této aktivity je jednotlivé názory vyslechnout, případně na ně zareagovat (slušnou formou). Aktivita začíná tak, že vedoucí aktivity vysloví nějakou otázku a účastníci na otázku odpoví, buď ano, nebo ne, a to takovým způsobem, že si stoupnou účastníci podle toho, jakou odpověď vyjadřují. Je dobré například rozdělit místnost na dvě poloviny pomocí provázku. Na jedné straně mohou účastníci odpovídat „Ano“ a na druhé polovině „Ne“. Každý účastník má tedy po vyslovení otázky 10 s čas na rozmyšlení otázky a přiřazení se ke skupině odpovědí, která nejvíce vyjadřuje jeho názor. Čím dál je účastník od dělicí čáry směrem ke své odpovědi, například „ano“, tím si je svou odpovědí jistější. Každý musí odpovědět a zároveň se co nejméně vyhýbat odpovědi, která poukazuje, že k danému tématu nemá názor. Svůj názor může během diskuse každý účastník změnit. Po každé otázce následuje diskuse. Účastníci mohou vyjádřit svůj názor, ale nemusí. Cílem diskuse není dospět k nějakému společnému názoru, jde v ní o sdělení a sdílení myšlenek a názorů. Aktivitu je vhodné ukončit společnou úvahou, co jim aktivita dala, co si z ní odnášejí, jak jí vnímali – například: Jaké pro vás bylo slyšet opačný názor, než máte vy? Jak se dá kultivovaně vyjádřit nesouhlas?⁶⁷

Otázky například:

Myslíš, že je správná válka?

Myslíš, že by se měli lidé chovat k přírodě ohleduplněji?

Myslíš, že se dá zabránit ekologické katastrofě?

Myslíš, že je správné mít vysoké cíle?

Následuje reflexe.

⁶⁷ Srov. DUBEC, M. *Zásobník metod používaných v OSV*, 2007, str. 41.

Název aktivity: Medailon – Strom života

Úvod: každý si vytvoří svůj strom

Charakteristika aktivity: esteticko-výtvarná aktivita s přesahem

Organizační forma: individuální, následně hromadná

Místo: místnost

Pomůcky: papíry, pastelky, fixy, barvy, štětce, krepové papíry, tužky, nůžky, lepidlo

Časová náročnost: 30 minut

Motivace: Příběh – I když to tak nevypadá, máme spoustu společného se stromy, také rosteme z malého semínka. Potřebujeme pro svůj život živiny a prostor. I stavba těla je podobná stavbě stromu – hlavní část, z které vyrůstají končetiny. Máme cévní systém, který se větví podobně jako větve stromu. Často také směřujeme vysoko, protože si myslíme, že výš budeme spokojenější. Někdo však takový cíl nemá, a proto máte teď příležitost utřídit si myšlenky a sny.

Průběh aktivity: Úkolem účastníků je nakreslit si strom svého života a u každé části stromu odpovědět na otázku.

Kořeny: Co mi dává sílu, z čeho žiji?

Kmen: Kdo mě potřebuje, komu jsem oporou?

Větve: Co můžu, kde jsou moje přednosti, schopnosti, vlohy?

Ovoce: Jaké ovoce můj život přináší, čeho jsem dosáhl?

Spadlé ovoce: Co je v mém životě těžké?

Koruna: Pro co žiji, jaká jsou moje přání, cíle a sny?

Následuje diskuse a prezentace stromů. Jak věci, se kterými nejsi spokojen, můžeš změnit?

Co děláš pro své sny? ⁶⁸

⁶⁸ Srov. DŮM IGNÁCE STUHLÉHO SKM. Orientační dny – Rozvoj hodnotové orientace žáků pro udržitelný rozvoj – Střední školy, 2012, str. 107–109.

REFLEXE A VEČERNÍ RITUÁL

Název aktivity: Interview

Úvod: reflexe je na konci aktivity či celku a účastníci mají možnost se k danému tématu nebo již proběhnuté aktivitě vyjádřit

Charakteristika aktivity: psaná i mluvená reflexe

Organizační forma: individuální, následně hromadná

Místo: venku, při špatném počasí v místnosti

Pomůcky: papír, tužka

Časová náročnost: 5 – 20 minut

Motivace: uvedení rozhovorem o dnešním dni

Průběh aktivity: Účastníci si vymyslí otázku k dané aktivitě, například: Co Tě na aktivitě nejvíce bavilo? Poté chodí po místnosti s papírem a vyzpovídávají se navzájem (tuto variantu reflexe lze zpestřit tím, že účastníci chodí podle stylu – novináři, vojáci, baletáři). Následně nám jednotlivě sdělí, co zjistili od ostatních, a jak se jim chodilo podle jednotlivých stylů.⁶⁹

Večerní rituál: Skládání hvězdiček (Japanese lucky stars – hvězdičky pro štěstí) se vzkazem a někomu můžeš darovat, poděkovat (*Příloha 5*)⁷⁰

Po večerním rituálu novinářka oznámí, že kdyby někdo chtěl poradit, nebo řešit nějaké téma, ať už tady nebo v rubrice PORADNA, je k tomu vyhrazena anonymní schránka. Dále oznámí, že v odpoledním klidu či svém volnu mají účastníci možnost napsat článek na jakékoliv téma z lístečku úkolů novinářky, které má od šéfredaktora, či na téma, které je zajímavé, na svůj zájmový koníček, či osobní příběh. Za to získají aktivní účastníci další zlaté listy.

⁶⁹ Srov. DUBEC, M. *Zásobník metod používaných v OSV*, 2007, str. 10.

⁷⁰ Srov. *Pinterest* [online], 2016. [cit. 2016- 02- 29]. Dostupné z: <https://www.pinterest.com>.

4.4.2 Sobota

Budíček	7:30	
Snídaně	8:00	
Dopolední blok	9:00 – 12:00	Tematický blok zaměřený na finanční gramotnost, hodnotu peněz, jednání s úřady a budoucnost
Oběd	12:30	
Polední klid	13:00 – 14:00	
Odpolední blok	14:00 – 18:00	Tematický blok navazuje na dopolední
Večeře	18:00	
Večerní blok	18:45 – 20:45	Tematický blok zaměřen na Multikulturní výchovu
Reflexe a večerní rituál	20:45 – 21:15	
Večerka	22:00	

PODROBNĚ ROZEBRANÉ AKTIVITY – SOBOTA

DOPOLEDNÍ PROGRAM

Cíle dopoledního a odpoledního programu

Cíle podle účastníků

Kognitivní cíle – účastníci dokážou řešit problémy v oblasti financí a náležitostí na úřadech v oblasti hodnot peněz a jednání s úřady.

Afektivní cíle – účastníci dokážou ocenit hodnotu peněz a informací v oblasti úřadů.

Psychomotorické cíle – účastníci dokážou koordinovat běh s aktivitami zaměřenými na vědomosti v tematickém bloku finanční gramotnost, hodnota peněz a jednání s úřady.

Cíle podle pedagoga

Kognitivní cíle – pedagog vede účastníky k řešení problémů v oblasti financí a náležitostí na úřadech v oblasti hodnot peněz a jednání s úřady.

Afektivní cíle – pedagog vede účastníky k oceňování hodnot peněz a informací v oblasti úřadů.

Psychomotorické cíle – pedagog vede účastníky ke koordinaci běhu s aktivitami zaměřenými na vědomosti v tematickém bloku finanční gramotnost, hodnota peněz a jednání s úřady.

Sobotní dopolední téma se zabývá hodnotou peněz, finanční gramotností a jednání s úřady. Přichází novinářka, která má další bod ke splnění povinností od šéfredaktora, má zjistit finanční gramotnost mládeže v České republice. Proto si myslí, že je to ideální bod, s kterým jí můžete pomoci.

Název aktivity: Řeka

Úvod: aktivita na prezentování svých myšlenek k danému tématu a diskutování o svých myšlenkách

Charakteristika aktivity: aktivita na uvedení do tématu

Organizační forma: individuální, následně skupinová a pak hromadná

Místo: místnost

Pomůcky: papíry, tužky

Časová náročnost: 45 minut a více

Motivace: scénka s novinářkou

Průběh aktivity: Nejprve účastníkům sdělíme, že cílem aktivity je zjistit, co si kdo ve skupině myslí o daném tématu, a následně umožnit o těchto myšlenkách diskutovat ve skupině. Výsledkem by měl být názor či myšlenka, se kterou všichni účastníci skupiny souhlasí. Nejprve účastníci dostanou papír a každý písemně zpracuje své myšlenky či postoje k danému tématu (například už podobný problém řešil). Poté rozdělíme účastníky do skupin po 3–6 na jednu skupinu. Skupina dostane nový papír a každý ve skupině postupně sdělí své názory k dané problematice. Platí zde pravidlo zákazu vyjadřovat se ihned k myšlenkám někoho druhého. Následně ve skupinách probíhá diskuse, která má za cíl vybrat ze sdělených názorů všechny, na kterých se skupina dohodne a které jim připadají nejdůležitější. Počet těchto myšlenek je možno omezit například na 5 nejdůležitějších. Ty, na kterých se shodnou, napíší na nový papír. Každá skupina si určí mluvčího, který společné závěry odprezentuje. Názory skupin vedoucí aktivity zapisuje na tabuli či arch papíru. Aktivita pokračuje tak, že všichni diskutují k napsaným názorům. Cílem je, aby se shodla celá skupina na jednom z názorů, nebo alespoň určila názory, s kterými souhlasí celá skupina. Tyto závěry opět napíší na nový list papíru. Následuje reflexe aktivity.⁷¹

⁷¹ Srov. DUBEC, M. *Zásobník metod používaných v OSV*, 2007, str. 31.

Název aktivity: Hra na život (část A)

Úvod: aktivita, v níž si jedinci vyzkouší různé nástrahy života, smyslem aktivity je, aby si uvědomili důležitost vzdělání a zamysleli se nad svou budoucností

Charakteristika aktivity: pohybově-vzdělávací aktivita

Organizační forma: hromadná, ale každý hraje individuálně

Místo: ve venkovním prostředí i v místnosti

Pomůcky: obálky s obnosem, papíry, obrázky pro každého, propisky, peníze, ruleta, kostky, čtvrtky, barevné papíry, fixy, krepový papír, lepidla, nůžky, certifikáty, podložky, špejle, bavlnky, deka, polštářky, nálepky, hlavolamy (pomůcky jsou i do druhé části)

Časová náročnost: 2 hodiny

Motivace: rozhovor o tom jak si myslí, že by zvládli různé životní události, nebo jaké jsou jejich cíle. Můžeme si to vyzkoušet nanečisto

Průběh aktivity: Aktivitu v našem případě uvede novinářka, která žádá účastníky, aby jí pomohli s článkem, ale že před tím musí zjistit, jak jsou připraveni na budoucí povolání a jak jsou zbláhli ve vyřizování záležitostí na úřadech, proto vymyslela, že si udělají takové menší výběrové řízení, aby si to dokázali účastníci lépe představit. Aktivita spočívá ve splnění stanovišť, kdy účastníci musí zdolávat překážky a snaží se vyřešit úkoly. Vhodné je, abychom stanoviště měli po celém domě i v jeho blízkém okolí. Účastníci tak budou muset chodit či běhat po jednotlivých stanovištích a námaha s tím spojená by měla symbolizovat náročnost životních situací směřujících k získání dobrého pracovního místa. Zároveň budou stanoviště prokládána jiným druhem okruhů, které se budou zaměřovat na celkový život jedince. U nich mohou strávit tolik času, kolik jen chtějí a utvářet si tak svůj vlastní „život“. Život mohou „prožívat“ na stanovištích, která se jmenují například Přátelé, Vzdělání, Peníze apod., podle libosti. Na konci získají osvědčení o schopnostech a dovednostech pro získání budoucí práce. Každý z účastníků dostane na začátku aktivity obálku, ve které bude:

- 1 000 Kč,
- obrázek domku,
- vysvědčení (ZŠ – zvládnuté),
- dva kousky vlny (2 náramky přátelství) – dobří přátelé,

- poukaz na dovolenou.

Stanoviště:

Vzdělání – do vzdělání musí účastník vložit jak svůj čas, tak i peníze. Dvě minuty na stanovišti se rovnají výučnímu listu = úkol: napsat esej na téma „co mám v životě opravdu rád?“

4 minuty se rovnají maturitě = úkol: napsat esej na téma „za co bych se opravdu pochválil, co umím, jaké jsou moje přednosti, dary...?“

6 minut + 1 000 Kč = vysokoškolské vzdělání = úkol: napsat esej na téma „co je v životě opravdu důležité?“

Čím vyšší vzdělání = tím lepší schopnosti = možnost lepšího výdělků.

Po uplynutí časového limitu dostanou ještě účastníci otázku z prostředí školy a podle toho zda uhodnou, získají vzdělání nebo ne. Pokud neuhodnou, mohou se pokusit o vzdělání zase za minutu.

Zahraniční stáž – na stanovišti musí pobýt 2 minuty a úkolem je překlad textu do češtiny.

Kasino – sázení peněz, jednotlivec smí sázet peníze, buď získá, nebo ztratí. Zde není čas limitovaný.

Domov – jelikož je to místo, které náš život dělá úplný, počtem minut, které zde stráví, může účastník přidávat do svého života další důležité části – 2 minuty (domácí mazlíček), 4 minuty – partner/partnerka a každé dvě minuty = 1 dítě.

V tomto čase mohou účastníci vyrábět různé obrázky, přání či předměty pro své blízké.

Žádost o daňovou slevu na dítě (daňové zvýhodnění) – pokud jsi byla na stanovišti Domov, automaticky pokračuješ na stanoviště žádost o daňovou slevu na dítě (daňové zvýhodnění), kde si vyzkoušíš vyplnit tuto žádost.

Přátelé – za každé 2 minuty strávené na tomto stanovišti může účastník získat 1 dobrého kamaráda (zde se vybírají náramky přátelství).

Prázdniny/volno – zde mohou účastníci „cestovat“ a poznávat tak nové země. Dovolená trvá 2 minuty a stojí 400 Kč (nebo poukaz z obálky). V čase dovolené se relaxuje, pijí se nápoje a vyrábí se vějíře – symbol cestování.

Vyplnění formuláře na Úřadu práce – na stanovišti účastníci vyplní formulář z Úřadu práce a zjistí složitost získání práce. Doba pobytu na stanovišti je 4 minuty, poté můžeš pokračovat na stanoviště Práce.

Práce – na tomto stanovišti se dají vydělat za práci peníze, odměna však závisí na kvalifikaci:

Základní vzdělání 100 Kč/4 minuty

Výuční list 200 Kč/4 minuty

Maturita 250 Kč/4 minuty

Vysokoškolské vzdělání 400 Kč/4 minuty

Stupeň kvalifikace se dokládá na základě dokladu ze stanoviště „vzdělání“.

V rámci okruhu bude fyzická práce a intelektuální práce (hlavolam, přesmyčka).

Dobročinnost – zde si účastník může vybrat jak dlouho (čas) anebo kolik (peníze) věnuje na který účel. Pokud se rozhodne věnovat čas, vyrábí si visačku, která symbolizuje účel jeho daru, pokud věnuje peníze, dostane visačku univerzální (potvrzení o jeho dobročinnosti).

Oddychovka – sem může účastník přijít a nedělat vůbec nic, jen relaxuje a nabírá síly.

Pracovní smlouva – poslední stanoviště, kde si účastníci vyzkouší a zjistí, jaké má smlouva náležitosti a na co si dát pozor.

Je tu ještě jedna skupinka, která je náhodně vybraná, a jejíž členové mají jednodušší výchozí pozici. Každý ze členů najde v obálce jedno z následujících zvýhodnění: namísto 1 000 Kč v ní bude 2 × 1 000 Kč; dále symbol smajlíků, za nějž na stanovišti Přátelé získají 2 přátele za 2 minuty (pokud tuto výhodu nechtějí využít, mohou ji v průběhu hry prodat za 200 Kč); bonusový poukaz na dovolenou (mohou prodat za 300 Kč); symbol sportu, tance, malování (umožňuje vydělat +100 Kč, účastník, ale musí mít alespoň maturitu).

Účastníci mohou čas trávit svobodně, jak chtějí, pokud stanoviště neříká jinak, až do signalizace, která ukončí hru. Následuje rychlá reflexe.⁷²

⁷² Srov. DŮM IGNÁCE STUHLÉHO, SKM O.S. *Interaktivní Rozvoj klíčových kompetencí – Metodika a aktivity v průřezových tématech Osobnostní a sociální výchova a multikulturní výchova*, 2008, str. 112–113.

ODPOLEDNÍ PROGRAM

Odpolední program plynule navazuje na dopolední, kdy jsme se zabývali finanční gramotností, hodnotou peněz a jednání s úřady. Odpolední program bude tedy stále ještě v tomto duchu.

Následuje zpětná vazba z předešlé aktivity, tedy z aktivity Hra na život, kdy mohou účastníci sdělit své pocity. Mezi částí aktivity je vhodné zařadit časový odstup, proto jsme další část aktivity nechali na odpoledne.

Název aktivity: Hra na život (část B)

Úvod: seřazení si hodnot a následná diskuse

Charakteristika aktivity: vzdělávací aktivita

Organizační forma: skupinová

Místo: místnost

Časová náročnost: 60 minut

Motivace: rozhovor, jak se Ti líbila aktivita Hra na život? Pokud se Ti líbila, tak mám pro Tebe dobrou zprávu, ta hra má pokračování

Průběh aktivity: Aktivita začíná trochu netradičně a to reflexí na předešlou část aktivity. Účastníci se rozdělí na dvě skupinky a následuje zpětná vazba (pocity po hře). Účastníci budou odpovídat na otázky typu: Užil sis hru? Jak ses rozhodoval v otázce, jak strávit život? Co bys v realitě udělal/a jinak? Jaký si myslíš, že má/měla tato aktivita smysl? Dosáhl jsi toho, čeho jsi chtěl? Proč jste měli běhat pro úkoly tak vysoko a zase nízko, proč to bylo spojené s fyzickou námahou, jaký to mělo smysl? A aktivita plynule navazuje, zaměřuje se na to, jak se rozhodujeme ve svém životě, na rozhodnutí, která musíme často učinit, ale také na to kdo nás ovlivňuje při rozhodování. Každý účastník dostane obrázky, které bude muset seřadit podle důležitosti, a následně bude probíhat diskuse, proč jednotlivý účastník sestavil obrázky zrovna takhle. Obrázky budou: Rodina, Přátelé, Vzdělání (lidé, které v rámci vzdělávání potkávám), Média, Bůh, Já sám. Hlavním smyslem aktivity je diskuse a porozumění. Dále se zaměříme na zkonkretizování pojmů, které seřazovali například

u vzdělání – co studují, co je zajímavé, jaké obory si vybírají, jakou hudbu poslouchají, co si myslí o sobě, co si myslí o Bohu? Následuje reflexe aktivity.⁷³

Název aktivity: Simulační hra

Úvod: aktivita slouží k vyzkoušení si různých způsobů jednání v různých situacích

Charakteristika aktivity: esteticko-výchovná aktivita

Organizační forma: skupinová

Místo: místnost

Pomůcky: nejsou potřeba (možnost kostýmů a rekvizit)

Časová náročnost: 30 minut a více

Motivace: rozhovor jestli se účastníci dostali do nějakých bezvýhodných situací a jestli by danou situaci dnes řešili jinak. My si vyzkoušíme různé situace, do kterých se můžete během života dostat

Průběh aktivity: Aktivita, při které jsou účastníci sami za sebe, ale ve fiktivních situacích, mohou se točit:

- Situace, kdy mají účastníci naložit s rozpočtem své rodiny, čemu by dali přednost, co je pro ně prioritní apod. (například rozbila se pračka, ale chtěli jsme jet s manželem na víkendový pobyt – máme výročí, nebo manžel je na nemocenské a děti mají jet na lyžařský výcvik – méně peněz),
- situace, kdy jsou na úřadě a pracovnice se chová nevhodně,
- situace, když si Vás pozvou do školy, protože Vaše dítě roztrhlo spolužákovi tričko,
- situace, kdy u doktora někdo předbíhá, ale vy spěcháte zpět do práce,
- situace na pracovním pohovoru,
- a další.

Následuje debata, jaké to je být bezradný a jak to řešit bez agrese? Je možné si to přehrát a následně diskutovat, kde jsme udělali chybu, nebo co jsme dělat neměli, a přehrát znova se správným koncem.⁷⁴

⁷³ Srov. DŮM IGNÁCE STUHLÉHO, SKM O.S. *Interaktivní Rozvoj klíčových kompetencí – Metodika a aktivity v průřezových tématech Osobnostní a sociální výchova a multikulturní výchova*, 2008, str. 112– 113.

⁷⁴ Srov. DUBEC, M. *Zásobník metod používaných v OSV*, 2007, str. 15.

Název aktivity: Joeův výlet

Úvod: jak řešit dilemata?

Charakteristika aktivity: esteticko-výchovná aktivita

Organizační forma: hromadná

Místo: místnost

Pomůcky: článek, v našem případě jsme se pro ozvláštnění rozhodli pro scénku

Časová náročnost: 30 minut

Motivace: rozhovor jak přistupovat k dilematům? Vezměme si příklad ze scénky

Průběh aktivity: Máme příběh chlapce (*Příloha 6*), který se v našem případě pokusí přehrát pro zpestření vychovatelky, a následně se bude diskutovat nad problémem, jak se zachoval otec? Co by měl chlapec udělat? Jak byste se chovali v jeho případě vy? Reflexe.⁷⁵

⁷⁵ Srov. PEKÁRKOVÁ, A. *Rozhodujeme se zodpovědně a jednáme eticky*, 2007, str. 44.

Název aktivity: Peníze

Úvod: účastníci mají za úkol ztvárnit svůj vztah k penězům

Charakteristika aktivity: esteticko-výchovná aktivita s přesahem

Organizační forma: individuální

Místo: místnost

Pomůcky: psací potřeby, papíry, barevné papíry, nůžky, vodové barvy, temperové barvy, fixy, pastelky, nebo například i hlína, látka

Časová náročnost: 1 – 2 hodiny

Motivace: jaký máš vztah k penězům? Ztvárni ho

Průběh aktivity: Účastníci mají za úkol ztvárnit výtvarnou formou svůj vztah k penězům (koláž). Až jsou všichni s výtvozem hotovi, následuje vernisáž koláží, kde každý svůj výtvar komentuje, a ostatní se mohou doptávat. Aktivitu zakončíme reflexí.⁷⁶

⁷⁶ Srov. KOLAŘÍK, M. *Interakční psychologický výcvik pro praxi*, 2013, str. 76.

VEČERNÍ PROGRAM

Cíle večerního programu

Cíle podle účastníků

Kognitivní cíle – účastníci dokážou řešit problémové situace a navrhnout další řešení z oblasti multikulturní výchovy.

Afektivní cíle – účastníci dokážou ocenit hodnotu svobodného projevu a projevují empatii vůči lidem z minoritní společnosti v tematickém bloku multikulturalismus.

Psychomotorické cíle – účastníci dokážou koordinovat pohyby s myšlenkovými pochody v tematickém bloku multikulturalismus.

Cíle podle pedagoga

Kognitivní cíle – pedagog vede účastníky k řešení problémových situací a navrhování dalších řešení z oblasti multikulturní výchovy.

Afektivní cíle – pedagog vede účastníky k oceňování hodnot svobodného projevu a projevování empatie vůči lidem z minoritní společnosti v tematickém bloku multikulturalismus.

Psychomotorické cíle – pedagog vede účastníky ke koordinování pohybů s myšlenkovými pochody v tematickém bloku multikulturalismus.

Novinářka přichází na scénu, potřebuje od účastníků pomoc s jedním z posledních bodů, a to je v dnešní době dosti diskutované téma multikulturalismus. Od Vás bude potřebovat, abyste se vžili do situací a pocitů, které prožívají dnes a denně lidé z jiné etnické skupiny, menšiny či jiné společenské skupiny. Měla totiž namířeno přímo k lidem, kteří tyto situace moc dobře znají, ale jak víte, auto jí vypovědělo službu a ona teď potřebuje napsat článek o jejich denním trápení v této společnosti, proto prosí účastníky, aby se zkusili v následující připravené aktivitě vžít co nejvíce do těch lidí, aby článek byl co nejautentičtější, a zároveň to bude jistě i pro Vás obohacení.

Název aktivity: Divadlo fórum

Úvod: řešení problémů v modelových situacích

Charakteristika aktivity: esteticko-výchovná aktivita

Organizační forma: hromadná

Místo: místnost

Pomůcky: rekvizity

Časová náročnost: 60 minut

Motivace: scénka novinářky

Průběh aktivity: Cílem aktivity je vyzkoušet si řešení problémových situací, do kterých se dostáváme nebo se můžeme dostat. Můžeme řešit buď konkrétní problém (pomocí lístečků) nebo zkoušet různé životní situace, s kterými se můžu setkat (co by mě zajímalo – rasismus, úřad práce a špatný přístup k menšinám). Následuje improvizace dané vybrané situace. Improvizace by měla skončit vždy negativně, aby účastníky přiměla k dalšímu řešení problému, než již bylo předvedeno. Improvizace probíhá vždy nejméně dvakrát. Poprvé se přehraje celá až dokonce a podruhé bude možné příběh měnit a ovlivňovat, což bude probíhat tak, že když někdo dostane nápad a bude chtít zasáhnout, může nějakou postavu nahradit nebo poradit, co by doporučoval. Situaci přeruší slovem ŠTRONZO (hraná postava nesmí vybočovat z charakteristiky postavy – zakřiknutý musí být zakřiknutý). Po předvedení první improvizace následuje reflexe, při které je důležité nechat účastníky popsat, jak vnímali situaci. Připadla Vám situace reálná? Jak byste se cítili v podobné situaci? Jak se Vám líbil konec situace? Napadá Vás, co by se dalo udělat, nebo co by mohly udělat jednotlivé postavy, abyste byli se situací spokojenější?

Efektivní jednání během situací může být v rámci reflexe zaznamenáváno na tabuli nebo konkrétní větu ze situace – „Rád bych se dozvěděl, jaké mám možnosti, nelíbí se mi, že se mnou jednáte tímto tonem.“

Témata mohou být – cizinec:

- na úřadě a nechápající okolí,
- v nákupním středisku,
- v tramvaji.⁷⁷

⁷⁷ Srov. DUBEC, M. *Zásobník metod používaných v OSV*, 2007, str. 46–49.

Název aktivity: Babylonská věž

Úvod: hraní situací jinou formou

Charakteristika aktivity: esteticko-výchovná

Organizační forma: skupinová

Místo: místnost

Pomůcky: lepicí páska, kartičky s větami, například: Opakuj všechno po mně! Mluv stále o něčem jiném! Neposlouchej nic z toho, co řeknu! A další

Časová náročnost: 45 minut

Motivace: pojd'te si užít zábavu a zároveň se něco naučit

Průběh aktivity: Každému účastníkovi dáme kartičku s nápisem a upozorníme ho, aby jí nikomu neukazoval. Každému účastníkovi dáme kousek lepicí pásky a tou přilepí svou kartičku na záda souseda tak, aby ji neviděl. Poté ve skupinkách po třech ztvárnují nějakou danou situaci, ve které si navzájem pomáhají. Mohou se buď na situaci domluvit, nebo jim danou situaci předložíme. Účastníci musí spolupracovat. Každý se musí chovat k ostatním podle toho, co mají napsané na zádech. Na nácvik živých soch mají 20 minut. Následuje předvedení živých soch další skupince. Jakmile to jednotlivé skupiny přehrají, mohou se konečně podívat, co mají napsané na zádech. Zakončíme diskusí.⁷⁸

Diskuse na předešlé aktivity: Jaké měli pocity? Co se jim honilo hlavou? Jaké si z toho vzali ponaučení? Jak jim bylo? Co měli chuť udělat?

⁷⁸ Srov. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*, 1998, str. 169–170.

REFLEXE A VEČERNÍ RITUÁL

Název aktivity: Smajlík

Úvod: reflexe pomocí škály je zařazena na konec aktivity a účastníci mají možnost se k danému tématu, nebo proběhlé aktivitě, vyjádřit pomocí smajlíků

Charakteristika aktivity: reflexe – škála

Organizační forma: individuální

Pomůcky: smajlíci, popřípadě barevné lístečky

Časová náročnost: 5 – 10 minut

Motivace: shrnutí dne, co si o tom myslíte vy?

Průběh aktivity: Reflexe pomocí smajlíků (zamračený, neutrální a usměvavý) spočívá v tom, že každý účastník se při této reflexi přiřadí k nějakému smajlíku, který vyjadřuje pocit z předcházející aktivity. Poté se baví s ostatními, proč si stoupl zrovna tam, kam si stoupl, co mu při aktivitě chybělo, co by doporučil ostatním, co tuto aktivitu ještě nehráli....

Obměna této hry je, že místo smajlíků můžou účastníci vyjádřit své pocity barevně. Červený lísteček je špatný pocit, modrý je neutrální a zelený vyjadřuje pozitivní pocit. Účastníci si mohou vzít i více papírku a okomentovat, proč zrovna takto volili.⁷⁹

Po reflexi novinářka předá osvědčení z dopoledního programu a zároveň rozdá zlaté listy.

Večerní rituál: Stejně jako včerejší večer je možnost předat hvězdičku pro štěstí (Japanese lucky stars) někomu jen tak nebo mu za něco poděkovat.

⁷⁹ Srov. DUBEC, M. *Zásobník metod používaných v OSV*, 2007, str. 11.

4.4.3 Neděle

Budíček	7:30	
Snídaně	8:00	
Dopolední blok	9:00 – 12:00	Tematický blok zaměřený na plánování programu a rozhodování o něm, závěrečná reflexe celého pobytu
Oběd	12:30	
Odjezd	13:45	

PODROBNĚ ROZEBRANÉ AKTIVITY - NEDĚLE

DOPOLEDNÍ PROGRAM

Cíle dopoledního programu

Cíle podle účastníků

Kognitivní cíle – účastníci dokážou navrhnout jednodenní program pro zahraniční pár v rámci tematické oblasti plánování.

Afektivní cíle – účastníci dokážou ocenit hodnotu vlastního plánování vedoucí k rozhodování o programu v oblasti plánování a rozhodování o programu.

Psychomotorické cíle – účastníci dokážou koordinovat pohyby ruka oko a rozvíjí tak jemnou motoriku v tematické oblasti plánování.

Cíle podle pedagoga

Kognitivní cíle – pedagog vede účastníky k navrhování jednodenního programu pro zahraniční pár v rámci tematické oblasti plánování.

Afektivní cíle – pedagog vede účastníky k oceňování hodnot vlastního plánování vedoucích k rozhodování o programu v oblasti plánování a rozhodování o programu.

Psychomotorické cíle – pedagog vede účastníky ke koordinaci pohybu ruka oko a rozvíjí tak jemnou motoriku v tematické oblasti plánování.

Dopolední program se bude zabývat posledním bodem seznamu úkolů novinářky, a to je naplánování programu v Jeseníkách. Mají vytvořit dvě verze programu- jedna po přírodních památkách a druhá po kulturních památkách pro zahraniční turisty na jeden den.

Název aktivity: Provokace (plánování a rozhodování o programu)

Úvod: propojení zkušeností s tématem

Charakteristika aktivity: aktivita na uvedení do tématu

Organizační forma: individuální, následně hromadná

Místo: místnost či venkovní prostředí

Pomůcky: papíry, tužky, pastelky, časopisy

Časová náročnost: 2 hodiny a 15 minut

Motivace: zvládnete naplánovat program? Co myslíte?

Průběh aktivity: Vedoucí seznámí účastníky s informací, o které ví, že s ní nebudou souhlasit. Například k našemu tématu se hodí: Donesl se mi názor, že dnes děti a mládež neznají základní informace o své zemi, neznají sousedící státy, neznají a nevědí, kde leží jaké hory, nebo kde jsou zajímavé památky. A nejhorší na tom je, že když k nám pak někdo přijede, neumí naplánovat ani cestu, nebo program, podle toho, co by zahraniční návštěvu zajímalo (spíše příroda než památky a naopak). Co si o tom myslíte? Zvládli byste takový program naplánovat?⁸⁰

Následuje hlavní část aktivity.

Naplánujete program pro cizince, kteří nikdy nebyli v Jeseníkách, a jelikož jste tu už byli, máte ulehčenou práci s vymýšlením, kam byste je vzali? Zkuste jako skupina vytvořit program pro aktivní pár, který rád zkouší nové věci, a pro pár, který má rád kulturu, muzea a galerie. Zkuste to navrhnout i časově. Stačí jeden den. Máte na to 2 hodiny. Následuje reflexe aktivity.

⁸⁰ Srov. DUBEC, M. *Zásobník metod používaných v OSV*, 2007, str. 7.

A po tom namáhavém plánování trochu relaxace a zábavy, co říkáte?

Název aktivity: Sváteční malíř

Úvod: zábavné kreslení

Charakteristika aktivity: výtvarná aktivita

Organizační forma: hromadná

Místo: místnost

Pomůcky: papírky s tématy

Časová náročnost: 40 minut

Motivace: co si takhle užít spoustu legrace? Říkáte, že ano? Tak pojďte na to

Průběh aktivity: Nejprve se na jednotlivé papírky napíše různé pojmy a klíčová slova k probíranému tématu. Jednotlivě si každý účastník vybere papírek a jeho úkolem je pojem napsaný na papírku ztvárnit na papír tak, aby to ostatní uhodli. Když to skupina pochopí, jde další z účastníků a také kreslí. Hra ve větší skupině může probíhat jako soutěž, kdy se rozdělí například do dvou skupin. To družstvo, které rychleji uhodne kreslený pojem, získává bod. Hraje se na předem určený počet kol. Následuje reflexe aktivity.⁸¹

⁸¹ Srov. DUBEC, M. *Tvořivě řešíme praktické situace*, 2007, str. 41.

ZÁVĚREČNÁ REFLEXE POBYTU

Název aktivity: Lístečky

Úvod: reflexe je zařazena na konec pobytu a účastníci mají možnost se k probíraným oblastem, nebo uskutečněným aktivitám, vyjádřit

Charakteristika aktivity: psaná i mluvená reflexe

Organizační forma: individuální, následně hromadná

Místo: ve venkovním prostředí, ale i v místnosti

Pomůcky: lístečky, tužka

Časová náročnost: 5 – 15 minut

Motivace: povídání na téma shrnutí celého pobytu

Průběh aktivity: Vedoucí na tabuli či velký arch papíru napíše různé body, jako například: Co si myslíte, že nám fungovalo během spolupráce v této aktivitě? Co bychom mohli příště udělat jinak? Co se nám podařilo? Jaký máte pocit z aktivity? Každý z účastníků dostane samolepící lístečky, na které napíše, co ho k jakémukoliv bodu napadne, ať už kladně, či záporně, a může přilepit svůj lísteček, k jakémukoliv bodu chce. Následuje diskuse.⁸²

Dále v závěrečné reflexi shrneme Zlaté listy, kdy vyhodnotíme, jak si jednotliví účastníci vedli a také budou mít čas na sebereflexi.

⁸² Srov. DUBEC, M. *Zásobník metod používaných v OSV*, 2007, str. 10.

Závěr

Cílem bakalářského projektu bylo navrhnout preventivní program pro děti z dětského domova, které se připravují na odchod a vstup do samostatného života. A dalším cílem, i když dosti vzdáleným, bylo minimalizování projevu rizikového chování syndromu CAN na svých budoucích dětech.

Práce byla rozdělena na dvě části, a to teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zabývá problematikou syndromu CAN a jeho prevencí. Když dané kapitoly rozepíšeme, tak v první vymezujeme prevenci a cílové skupiny, na které je prevence zaměřená. V dalších kapitolách se zabýváme Minimálním preventivním programem a jeho zásadami a v neposlední řadě syndromem CAN, prevencí syndromu CAN, dále pak vývojem pojmu syndromu CAN, postavením dítěte v historickém kontextu, nebo jaké jsou formy syndromu CAN.

V praktické části jsme se pak věnovali sestavování návrhu preventivního programu pro děti z dětského domova, kdy se jedná o víkendový pobyt od pátku do neděle, který jsme nazvali Intenzivní preventivní program. V rámci pobytu jsou zařazeny tematické okruhy jako rodičovství a partnerství, finanční gramotnost, hodnota peněz, jednání s úřady, představy o budoucím životě, multikulturalismus, plánování programu. Na základě částí, které vyšly v dotazníkovém šetření jako nejslabší, jsme vytvořili tematické okruhy. Na jejich základě jsme následně vytvořili preventivní program pro Dětský domov Dolní Čermná.

Seznam použité literatury

1. BECHYŇOVÁ, V. a kol. *Syndrom Can a způsob péče o rodinný systém*. 1. vyd. Praha: IREAS, 2007. 229 s. ISBN 978-80-86684-47-5.
2. BŮŽEK, A. *Ochrana dítěte před sociálně patologickými jevy, díl., Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, 1996. 37 s.
3. *Dětský domov Dolní Čermná* [online]. Petr Celý & Progress Art, 2005 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://www.dddolnicermna.com>.
4. DUBEC, M. *Tvořivě řešíme praktické situace, Tematický okruh osobnostní a sociální výchovy*. Praha: Projekt Odyssea, 2007. 46 s. ISBN 978- 80- 87145-12-8.
5. DUBEC, M. *Zásobník metod používaných v OSV*. Praha: projekt Odyssea, 2007. 51 s. ISBN 978- 80- 87145-02-9.
6. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z., A KOL. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995. 245 s. ISBN 80-7169-192-5.
7. DUNOVSKÝ, J., a KOLEKTIV. *Sociální pediatrie- vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. 279 s. ISBN 80-7169-254-9.
8. DŮM IGNÁCE STUHLÉHO, SKM O. S. *Interaktivní Rozvoj klíčových kompetencí- Metodika a aktivity v průřezových tématech Osobnostní a sociální výchova a multikulturní výchova*. 1. vyd. Fryšták: DIS SKM, 2008. 140 s. ISBN 978-80-254-1956-4.
9. DŮM IGNÁCE STUHLÉHO SKM. *Orientační dny- Rozvoj hodnotové orientace žáků pro udržitelný rozvoj- Střední školy*. 1. vyd. Fryšták: DIS SKM, 2012. 200 s. ISBN 978-80-260-1785-1.
10. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2008. 272 s. ISBN 978-80-223-2391-8.
11. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X.
12. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum – Základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 408s. ISBN 80- 7367-040-2.
13. KALIBOVÁ, P., KALIBA, M. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě v kontextu současného školství*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 91 s. ISBN 978-80-7435-507-3.

14. KOLAŘÍK, M. *Interakční psychologický výcvik*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 159 s. ISBN 978-80-247-2941-1.
15. KOLAŘÍK, M. *Interakční psychologický výcvik pro praxi: nové hry pro výcvikové skupiny*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 124 s. ISBN 978-80-247-4450-6.
16. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1.vyd. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
17. *Logo sluníčko* [online]. [cit. 2016-03-17]. Dostupné z:
<http://www.ckrumlov.info/img.php?img=kpr12s19&LANG=cz>.
18. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. 1. vyd. Praha: Galén, 1994. 214 s. ISBN 80-85824-06-X.
19. MIOVSKÝ, M., a kol. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012. 220 s. ISBN 978-80-87258-89-7.
20. MIOVSKÝ, M., a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vyd. Praha: Sdružení SCAN, 2010. 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7.
21. NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *Alkohol, drogy a vaše dítě: Jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat, jak je zvládat*. 2. rozš. vyd. Praha: Sportpropag, 1994. 159 s.
22. PEKÁRKOVÁ, A. *Přemýšlíme o hodnotách: tematický okruh osobnostní a sociální výchovy Hodnoty, postoje, praktická etika: lekce 11.1*. 1. vyd. Praha: Projekt Odyssea, 2007. 49 s. ISBN 978-80-87145-18-0.
23. PEKÁRKOVÁ, A. *Rozhodujeme se zodpovědně a jednáme eticky : tematický okruh osobnostní a sociální výchovy Hodnoty, postoje, praktická etika: lekce 11.7*. 1. vyd. Praha: Projekt Odyssea, 2007. 61 s. ISBN 978-80-87145-19-7.
24. *Pinterest* [online]. Pinterest, 2016 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z:
<https://www.pinterest.com>.
25. PODZIMNÍ LISTÍ OMALOVÁNKY. *I- creative.cz* [online]. [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <http://www.i-creative.cz/2012/09/14/podzimni-listi-omalovanky>.
26. PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 1. vyd. Praha: G plus G, 1996. 143 s. ISBN 80-901896-5-2.
27. PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2. rozš. vyd. Praha: G plus G, 1999. 186 s. ISBN 80-861032-1-8.
28. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

29. MŠMT. *Strategie prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013 – 2018*. Praha, 2013. 25 s.
30. SLANÝ, J. *Syndrom CAN: Syndrom týraného dítěte*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008. 155 s. ISBN 978-80-7368-474-7.
31. SOVÁK, M. *Defektologický slovník*. 1. vyd. Praha: SPN, 1978. 474 s.
32. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 208 s. ISBN 80-7178-285-8.
33. *Understanding Child Abuse and Neglect* [online]. Washington, D.C.: National Academy Press, 1993 [cit. 2016-02-29]. ISBN 0-309-54431-9. Dostupné z: <http://www.nap.edu/catalog/2117.html>.
34. WINTON, M. A., MARA, B. A. *Child Abuse and Neglect : multidisciplinary approaches*. Boston: Allyn and Bacon, 2001. 268 s. ISBN 0-205-30877-5.
35. ŽLUTÝ MĚSÍC .*PublicDomainPictures.net*[online]. 2007 [cit. 2016-03-17]. Dostupné z:<http://www.publicdomainpictures.net/viedimage.php?image=82440&picture=&jazyk=CS>.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Minimální preventivní program a jeho schéma

Příloha č. 2 – Dotazník

Příloha č. 3 – Harmonogram denního režimu

Příloha č. 4 – Kartičky Zlaté listy

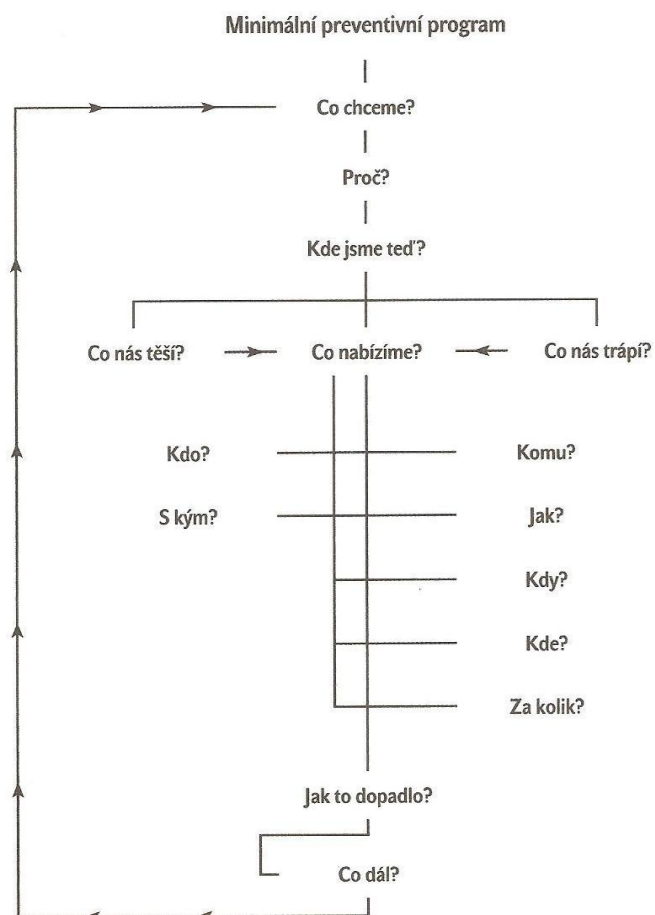
Příloha č. 5 – Hvězdičky pro štěstí- Japanese lucky stars

Příloha č. 6 – Příběh zabývající se dilematem

Přílohy

Příloha č. 1

Minimální preventivní program a jeho schéma⁸³



Obr. č. 7 | Pomůcka při přípravě a tvorbě MPP: otázky vztažené k jednotlivým fázím procesu tvorby MPP

⁸³ Srov. MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P. *Primární prevence rizikového chování ve školství*, 2010, str. 104.

Dotazník

Vážení respondenti, přicházím k Vám s dotazníkem a prosbou o vyplnění. Dotazník zjišťuje, jaké preventivní programy, napomáhající k snadnějšímu vstupu do samostatných životů a začlenění se tak do společnosti, jsou realizovány v rámci Vašeho domova. Dotazník poslouží pro můj bakalářský projekt a možná ke zlepšení Vaší spokojenosti, nebo spokojenosti Vašich kolegů.

Věřím ve Vaši vstřícnost a laskavost, za kterou předem děkuji.

S pozdravem Dominika Kinclová

Pohlaví

- Žena
- Muž

Věk

- Méně jak 15 let
- 15-19
- 20-26

1) Jak dlouho žijete v Dětském domově (dále jen DD)?

- Méně než 1 rok
- Déle než 1 rok
- Déle než 3 roky
- Déle než 5 let
- Déle než 10 let

2) Vaše dosavadní dosažené vzdělání?

- Základní
- Střední odborné učiliště
- Střední s maturitou
- Vysokoškolské
- Další

3) Myslíte si, že jste dostatečně připraveni na samostatný život? (1 nejméně připraven; 5 velmi dobře připraven- každou z položek ohodnoťte)

	1	2	3	4	5
Finanční gramotnost					
Plánování výdajů					
Péče o domácnost (vaření, úklid...)					
Partnerské vztahy					
Jednání s úřady (vyřizování papírů...)					

Hospodaření s penězi (nakupování...)

4) Jaké máte zkušenosti s víkendovými pobyty nebo znáte někoho kdo s nimi má zkušenosti?

Pokud ano jaké?

5) Jak moc souhlasíte s výroky:

	Naprostou souhlasím	Souhlasím	Nemám názor	Nesouhlasím	Naprostou nesouhlasím
V domově se mi líbí rodinná atmosféra					
V domově nás ve všem podporují					
V domově mohu projevit svůj názor					
V domově se bavíme často o tom, co bude, až nastane chvíle odchodu					

6) Důležitost vzdělání v dalším životě?

7) Máte možnost rozhodovat nebo plánovat program v DD?

- Ano
- Ne
- Občas

8) Existuje něco, co byste ještě chtěli v DD?

9) Jaké jsou Vaše obavy po odchodu z DD?

10) Máte v DD někoho, za kým můžete přijít, když si nevíte s něčím rady, nebo Vás něco trápí?

11) V čem jsou pro Vás vychovatelé vzorem?

12) Které vlastnosti by podle Vás měl mít vychovatel v DD?

- Důslednost
- Shovívavost
- Vzbuzující důvěru
- Ochota pomoci druhým
- Schopnost sebeovládání
- Otevřenost

- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> Sebekritičnost | <input type="checkbox"/> Nadhled |
| <input type="checkbox"/> Zásadovost | <input type="checkbox"/> Tolerantnost |
| <input type="checkbox"/> Odpovědnost | <input type="checkbox"/> Smysl pro spravedlnost |
| <input type="checkbox"/> Schopnost dělit pozornost
mezi všechny | <input type="checkbox"/> Trpělivost |
| <input type="checkbox"/> Smysl pro humor | <input type="checkbox"/> Empatie |
| <input type="checkbox"/> Další..... | |

13) Kde se nejčastěji setkáváte, nebo jste se setkávali s kamarády ze školy či kroužků?

14) Prostor pro Vaše další připomínky.

Příloha č. 3⁸⁴⁸⁵

Harmonogram denního režimu



Harmonogram denního režimu

<u>Budíček</u>	7:30
<u>Snídaně</u>	8:00
<u>Dopolední blok</u>	9:00- 12:00
<u>Oběd</u>	12:30
<u>Polední klid</u>	13:00- 14:00
<u>Odpolední blok</u>	14:00 -18:00
<u>Večeře</u>	18:00
<u>Večerní blok</u>	18: 45- 20:45
<u>Reflexe a večerní rituál</u>	20:45- 21:15
<u>Večerka</u>	22:00

⁸⁴ Srov. *Logo sluníčko* [online]. [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <http://www.ckrumlov.info/img.php?img=kpr12s19&LANG=cz>

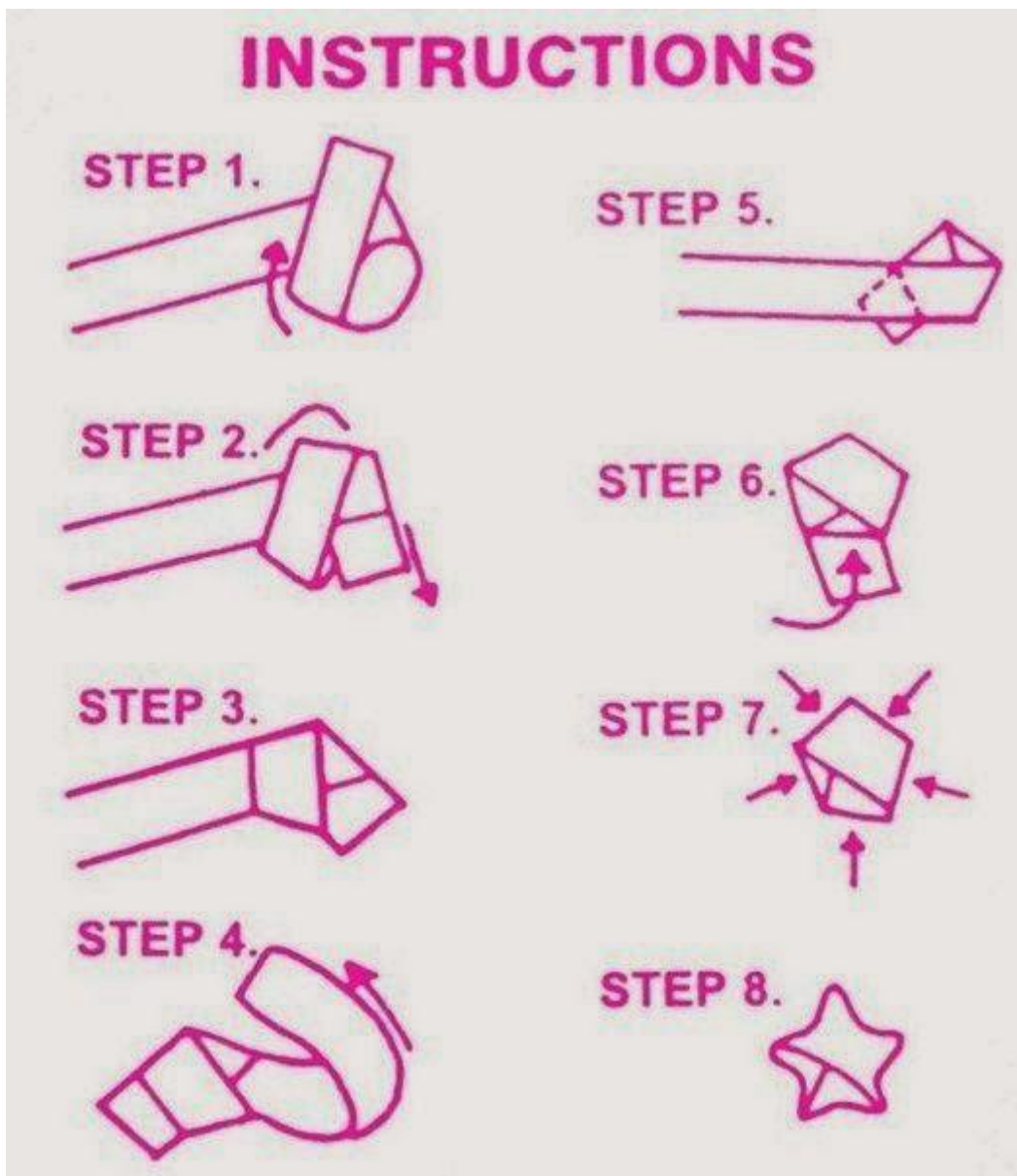
⁸⁵ Srov. *PublicDomainPictures. net: Žlutý měsíc* [online]. 2007 [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <http://www.publicdomainpictures.net/view-image.php?image=82440&picture=&jazyk=CS>

Příloha č. 4 ⁸⁶

Kartičky Zlaté listy



⁸⁶ Srov. Podzimní listí omalovánky. *I-creative.cz* [online]. [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <http://www.i-creative.cz/2012/09/14/podzimni-listi-omalovanky>.



⁸⁷ Srov. *Pinterest* [online]. Pinterest, 2016 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <https://www.pinterest.com>.

Příběh ze souborů dilemat L. Kohlberga:

Joe byl čtrnáctiletý chlapec, který velmi toužil jet na víkendovou akci se svými kamarády. Jeho otec mu účast předběžně slíbil za předpokladu, že si na tuto akci ušetří z nějaké brigádnické činnosti. Joe sbíral pilně starý papír, za který utržil 40 dolarů a to mu stačilo na pokrytí nákladů víkendové akce a ještě mu něco zbylo navíc. Těsně před víkendovou akcí však jeho otec změnil názor. Jeden z jeho přátel ho pozval na výlet spojený s lovením ryb a Joeův otec měl momentálně málo peněz, aby se takového výletu mohl zúčastnit, a tak se obrátil na syna a žádal po něm peníze, které si Joe ušetřil za sběr papíru. Ten nechtěl přijít o plánovanou víkendovou akci, a tak přemýšlel, zda má otcovu žádost odmítnout nebo nikoliv. Měl Joe odmítnout žádost svého otce? Proč ano a proč ne?

Je skutečnost, že Joe si sám peníze vydělal velmi důležitým momentem v tomto příběhu? Je důležitým momentem v této situaci skutečnost, že otec Joevi slíbil, že bude moci jet na víkendovou akci, pokud si na ni vydělá? Proč ano a proč ne? Je důležité dodržet slib? Je stejně důležité dodržet slib někomu, koho dobře neznáte a možná ho už nikdy znovu nevidíte? Jaká je nejdůležitější věc, na kterou by měl syn ve vztahu k svému otci dbát? Proč? A jaká je nejdůležitější věc, na kterou by měl dbát otec ve vztahu ke svému synovi? Proč?

⁸⁸ Srov. PEKÁRKOVÁ, A. *Rozhodujeme se zodpovědně a jednáme eticky*, 2007, str. 44.